

Krachtig Zeeland

Verkenning hoofdlijnen Omgevingsplan 2012-2018

Krachtig Zeeland

Verkenning hoofdlijnen Omgevingsplan 2012-2018

Gedeputeerde Staten van Zeeland – juli 2011

Inhoudsopgave

H1 Inleiding en leeswijzer	3
H2 Analyse van Zeeland	4
Stevige basis	4
Zeeland in de delta	4
Zeeland in Nederland	5
Veranderingen in de bevolking	8
Duurzame ontwikkeling	10
1 - Inzetten op de sterke Zeeuwse economische sectoren	10
2 - Bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat	10
3 - Behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied	11
Taak en rol provincie	12
H3 Hoofdpijnen voor beleid	13
3.1 Inzetten op de sterke Zeeuwse economische sectoren	14
Haventerreinen en industrie	15
Bedrijventerreinen	17
Bedrijven in het buitengebied	18
Energie	19
Verblijfsrecreatie	20
Dagrecreatie	21
Watersport en jachthavens	22
Landbouw	23
Visserij, schaal- en schelpdiersector	24
3.2 Bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat	25
Woningbouw en herstructurering	26
Voorzieningen	28
Gezonde leefomgeving	29
Geluid	30
Luchtkwaliteit	31
Externe Veiligheid	32
Hoogwaterveiligheid	33
3.3 Behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied	34
Oppervlaktewater	35
Grondwater	37
Kust en waterkeringen	38
Kwaliteit en medegebruik natuurgebieden	39
Landschap en erfgoed	41
Bodemsanering	42
Ondergrond	43
H4 Uitvoering	44

H1 Inleiding en leeswijzer

Voor een **krachtig Zeeland** zijn **economische groei, ontwikkeling en innovatie** nodig. De provincie zal als stuwende kracht werken om die slag te maken. Dat betekent inzetten op de sterke economische sectoren, bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied. Het provinciaal omgevingsplan geeft invulling aan een groot deel van deze doelstellingen door ruimte te bieden voor economische vernieuwing en ontwikkeling van Zeeland en te zorgen voor een veilige en gezonde leef- en werkomgeving, tegen de achtergrond van veranderingen in rijksbeleid, bevolkingsontwikkeling en klimaat.

In deze nota beschrijft de provincie beleidslijnen voor de belangrijkste onderwerpen op het gebied van ruimte, milieu en water. Dat doet de provincie vanuit een analyse van de toekomst van Zeeland, gericht op verbeteringen voor mens, economie en natuur. Het vraagt om duidelijke keuzes. Over welke ontwikkelingen wel en niet bij Zeeland passen, wie daar verantwoordelijk voor zijn, welke rol de provincie vervult en welke instrumenten worden ingezet. De algemene analyse en uitgangspunten voor de langere termijn vindt u in hoofdstuk 2. De hoofdlijnen voor het beleid op de korte termijn, van 2012 tot 2018, zijn in hoofdstuk 3 beschreven. Hoofdstuk 4 geeft een doorkijk naar de uitvoeringsagenda.

Het omgevingsplan ondersteunt economische, sociale en mobiliteitsdoelen, maar het beleid en financiering voor die onderwerpen wordt uitgewerkt in de aparte beleidsplannen. In het omgevingsplan wordt daarom op onderdelen verwezen naar het sociaaleconomisch beleidsplan (PSEB), de leefbaarheidsvisie of het verkeer- en vervoersplan (PVVP).

H2 Analyse van Zeeland

Stevige basis

Zeeland in de delta

Het collegeprogramma 'Stuwende krachten' is gericht op een concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten en de leefbaarheid.

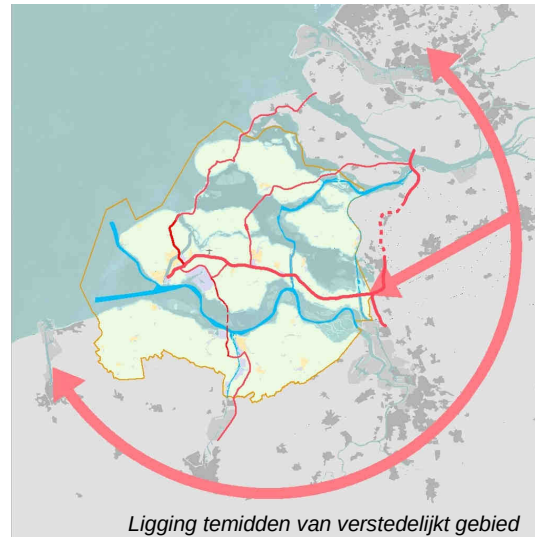
De strategische ligging van Zeeland in het Deltagebied, omringd door de Randstad, de Brabantse stedenrij en de 'Vlaamse Ruit', biedt de regio interessante kansen voor de toekomst. De ligging is uniek: een groenblauwe oase in de reeks van stedelijke gebieden en ligging aan diep vaarwater met mogelijkheden voor concentratie van de rode economische sectoren in en om de havens.

Zeeland kan vanuit de bijzondere ligging ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat ontwikkelen voor wonen, bedrijvigheid en recreatie. De bijzondere positie en potentie van Zeeland kan verder versterkt en ontwikkeld worden.

De oppervlakte van de provincie bestaat voor ongeveer de helft uit landbouw en voor meer dan een derde deel uit water. Aan de kust en langs de deltawateren spelen toerisme en recreatie een grote rol. De deltawateren bieden diep vaarwater, zijn uitgestrekte natuurgebieden en op land is er een ecologische hoofdstructuur.

In Zeeland woont bijna de helft van de bevolking in dorpen tot 5000 inwoners. Slechts een derde van de bevolking woont in de vier grotere steden. Op de meeste plaatsen is de kwaliteit van de woonomgeving hoog. Ook over de kwaliteit van de voorzieningen zijn de meeste inwoners tevreden. Opvallend is dat in verhouding tot het landelijke niveau het aantal voorzieningen relatief hoog is, maar de kwaliteit relatief laag. De verwachting is dat door bevolkingsontwikkelingen het aantal voorzieningen de komende jaren gaat verminderen.

Zeeland is door haar schaal, lage bevolkingsdichtheid en (eilanden)structuur in geografisch en bestuurlijk opzicht anders dan de meeste andere provincies. De dertien Zeeuwse gemeenten danwel de regio's/eilanden zijn onderling zeer verschillend en door het water gescheiden, waarbij er geen sprake is van grote steden, zoals andere provincies die wel kennen.

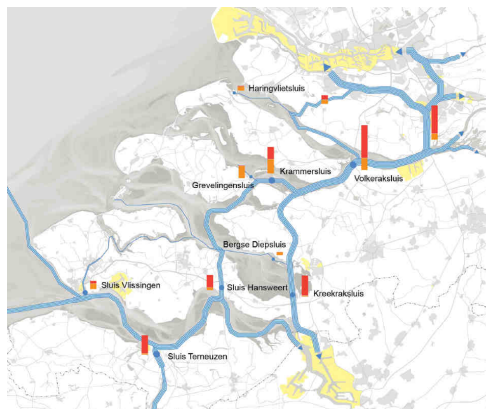
Zeeland in Nederland

Het huidige Kabinet kiest in haar economisch beleid voor drie nationale 'centers of expertise' (een term die het kabinet hanteert voor zeer innovatieve economische clusters): Rotterdam, Eindhoven en Amsterdam en zet in op negen topgebieden: water, agrofood, tuinbouw, hightech, life sciences, chemie, energie, logistiek en creatieve industrie. Zeeland is juist sterk in enkele van deze topsectoren. Met het havenbedrijf, de agrarische sector inclusief visserij en aquacultuur, de recreatie-sector en het chemisch-industriële cluster vormt Zeeland een economische factor van belang voor de Nederlandse economie.

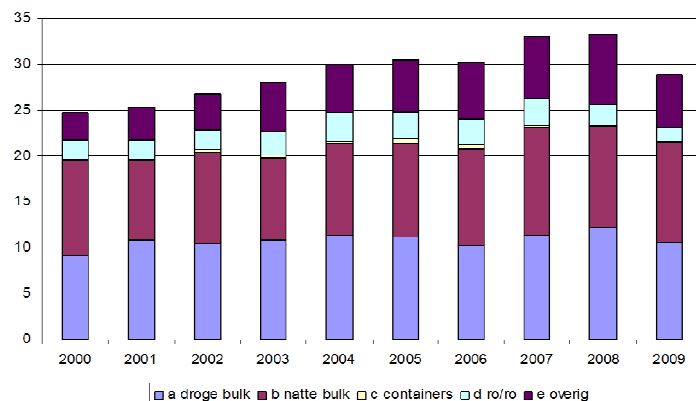

Havenbedrijf

De havens in Zeeland maken deel uit van het netwerk van havens. Er zijn verbindingen met Rotterdam, Antwerpen, Zeebrugge en Gent. Bovendien is er een sterke relatie met de industrie vanwege de aanvoer van grondstoffen. Daarbij zijn de ligging aan diep water en de goede achterlandverbindingen over water van belang. In tegenstelling tot de omliggende havens bestaat de overslag in de Zeeuwse havens vooral uit bulk. De overslag van containers is nog zeer gering.

Havens in netwerk

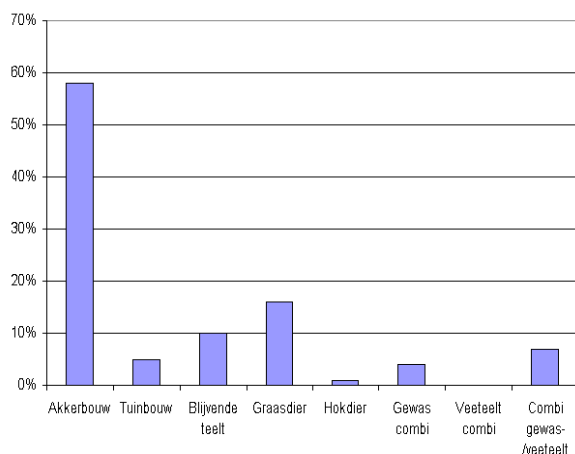

Overslag in mln. ton per jaar naar soort (2011, CBS)

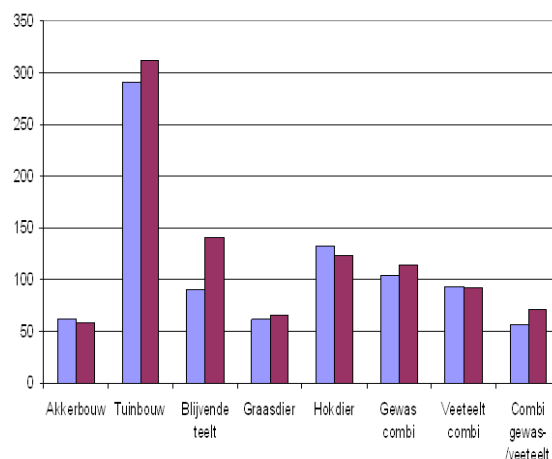

Agrarische sector

Binnen de landbouw is akkerbouw de belangrijkste bedrijfstak. Bedrijfsmatig is deze echter niet heel sterk in tegenstelling tot de intensieve teelten en veehouderij (NGE komt net boven de 50¹). Er zijn veel bedrijfsbeëindigingen (bijna 100 per jaar tussen 2000 en 2009). Daarnaast is er een duidelijke schaalvergroting te zien (van 29,5 ha in 2000 naar 37,2 ha in 2009). Vooral langs de kust en deltawateren worden aanvullende inkomsten gehaald uit nevenactiviteiten (bijna 35% van de bedrijven) in recreatie (minicamping), stalling en productverkoop aan huis. De komende jaren spelen veranderingen in de landbouw met vaak door elkaar lopende trends van schaalvergroting, industrialisering en verbreding. Verandering van de prioriteit in het EU-beleid van productondersteuning naar ondersteuning op grond van maatschappelijke toegevoegde waarde leiden tot ingrijpende wijzigingen in het landbouwproduct.

Agrarische bedrijven naar soort (2009, PSEB)

NGE per bedrijfstype Zeeland vs. Nederland (2009, PSEB)

Recreatiesector

Zeeland is erg aantrekkelijk voor toerisme en buitenrecreatie. Naast veel binnenlandse gasten komen er vooral veel buitenlandse gasten (met name uit Duitsland en België). Recreanten komen voornamelijk voor de buitenrecreatie naar Zeeland (strand, cultuur, natuur, fietsen). Langs de kust en de deltawateren, en in de daarbij liggende steden en dorpen liggen veel grote recreatiegebieden, jachthavens en watersport mogelijkheden (zeilen, surfen, duiken, e.d.). De verblijfsrecreatie bestaat vooral uit campings en kleinschalig kamperen (bij de boer).

De snelle ontwikkeling en nieuwe trends in recreatie van meer luxe, meer korte vakanties en meer spreiding van vakanties in het jaar en de groei van watersport, cruisevaart en ontwikkeling van jachthavens vragen om aanpassingen in recreatiesector. Bij de groei van de watersport en ontwikkeling van jachthavens ligt het accent op de deltawateren (Oosterschelde, Grevelingen en Veerse Meer). Bij de cruisevaart ligt het accent op de grotere havens van Vlissingen en Terneuzen. Voor de verblijfsrecreatie neemt de vraag naar kamperen naar verwachting de komende jaren verder af. Tegelijkertijd neemt de vraag naar meer kleinschaligheid, kwaliteit en luxe bij het kamperen toe. Voor de dagrecreatie zit vooral de vraag naar beleving en toegankelijkheid van natuur en landschap in de lift met een sterk accent op de kustgebieden en het directe achterland en de deltawateren.

Top 10 Recreatieactiviteiten in Zeeland

1 Strandwandeling / uitwaaien	86%
2 Strand voor zonnebaden	52%
3 Funshoppen / winkelen	51%
4 Bar / café	50%
5 Wandelen	50%
6 Gastronomisch / restaurant	49%
7 (Historische) bezienswaardigheden	47%
8 Natuurgebied / bos	43%
9 Fietsen	41%
10 Museum	22%

Deel van recreanten dat de activiteit onderneemt
(2010, NBTC)

¹ NGE (Nederlandse Grootte Eenheid) is een economische maat voor de omvang van een agrarisch bedrijf. 1 NGE staat voor ca. € 1.400 omzet per jaar. Een toekomstbestendig bedrijf heeft een NGE van ongeveer 100 nodig.

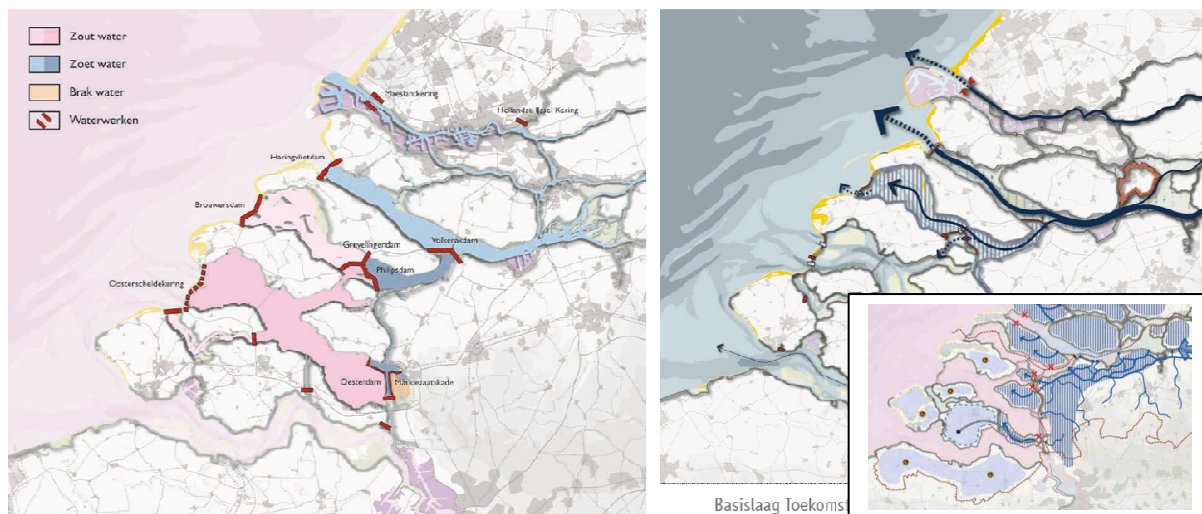
Chemisch-industrieel cluster

Zeeland heeft een sterke industrie. De economische potenties zijn groot, met name op het terrein van Biobased Economy en maintenance. Zeeland zoekt hierbij aansluiting op het economisch topgebiedenbeleid van het Rijk. Naast verdere verbetering en aanpassing van productieprocessen binnen de industrie heeft ook het nog verder beperken van overlast hoge prioriteit.

Op landelijk niveau is Zeeland in beeld bij het vergroten van de energievoorziening. Vanuit het Rijk wordt ingezet op de bouw van een nieuwe kerncentrale en het verder ontwikkelen van nieuwe innovatieve vormen (groen gas, getijdenenergie, koudewarmteopslag, e.d.).

Water

Het Programma Zuid-Westelijke Delta beschrijft welke maatregelen in de deltawateren moeten worden genomen om veiligheid, economie en ecologie te verbeteren. Uitvoering maakt onderdeel uit van het Nationaal Deltaprogramma, waarbij aansluiting wordt gezocht met de topsector water. Veranderingen in het klimaat vragen om aanpassingen van de kust, het opvangen van hoog water in de Deltawateren en kan veranderingen geven in bodemgebruik op het land (onder meer verdroging, verzilting en vernatting). De waterkwaliteit in Grevelingen en Volkerak-Zoommeer blijft achteruit gaan en de zandhonger in de Oosterschelde neemt toe. Door stijging van de zeespiegel en krachtigere golfaanvallen kunnen aanpassingen aan de kust door versterking van duinen en dijken nodig zijn. Dit vraagt om ruimte en om een veel flexibelere inrichting van de kust. Door stijging van de zeespiegel en toename van piekafvoeren in rivieren is er meer ruimte nodig om water op te vangen bij extremen. De deltawateren komen daarvoor in aanmerking met als gevolg veranderingen in de zout en zoet gradiënten, de zoetwatervoorziening en het gebruik van de wateren en het aangrenzende land. Door kwaliteitsverbetering van de deltawateren ontstaan nieuwe kansen voor (innovaties en verduurzaming) van de visserij en schaal- en schelpdiersector en nemen natuur- en recreatiewaarden toe. Op het land ontstaan meer mogelijkheden voor aquacultuur.

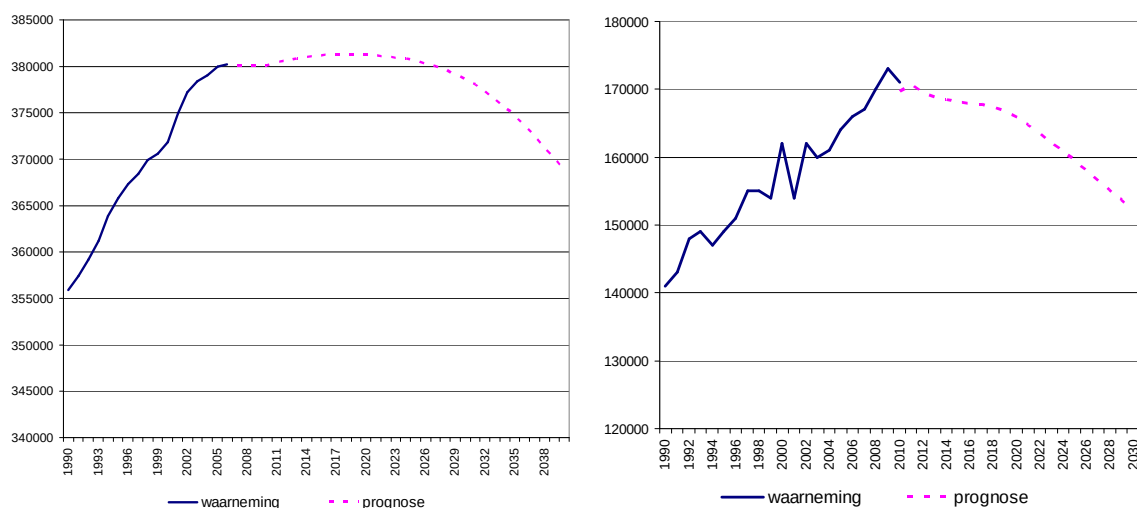

Van compartimenten naar verbinden van wateren en meer dynamiek (Streefbeeld Programma Zuidwestelijke Delta 2020), in kader wijzingen in aanvoer van zoetwatervoorziening

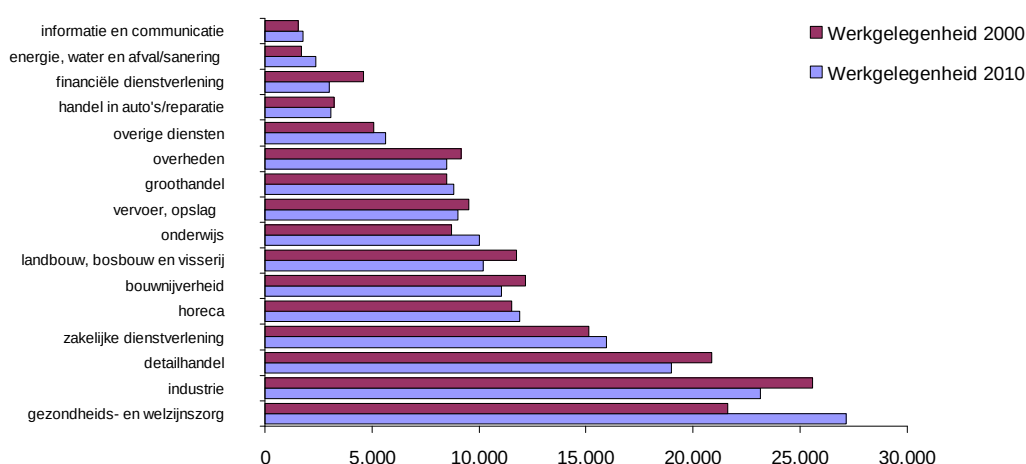
Veranderingen in de bevolking

Demografische ontwikkelingen zorgen er voor dat Zeeland te maken krijgt met ontgroening, vergrijzing, minder groei en lokaal zelfs krimp. Het tempo en de omvang van deze veranderingen verschillen sterk per regio. De provincie zet in op constructief omgaan met de gevolgen van krimp, vergrijzing en ontgroening van de bevolking.

Ontwikkeling bevolking Zeeland (1990 – 2040) en (verwachte) ontwikkeling beroepsbevolking in Zeeland (1990 – 2030)

Door demografische ontwikkelingen zal de beroepsbevolking afnemen (tussen 2010 en 2030 met 10%) als gevolg van een grote uitstroom van de babyboom-generatie. Daarnaast speelt voor de arbeidsmarkt niet alleen de omvang, maar ook de kwaliteit van het aanbod in verhouding tot de vraag. De verwachting is dat door economische veranderingen de schaarste toeneemt van middelbaar en vooral hoger opgeleide arbeidskrachten. Voor de werkgelegenheid in Zeeland zijn vooral gezondheidszorg en welzijnszorg, industrie en de recreatiesector van grote betekenis. De laatste tien jaar daalt de werkgelegenheid in de industrie en havens, stijgt enigszins in de horeca en recreatiesector² en stijgt sterk in de gezondheidszorg en welzijnszorg. Daarbij kent Zeeland binnen de EU al enige jaren een zeer laag en enkele keren zelfs het laagste percentage werkloosheid (in 2009 slechts 2,1%).

Werkgelegenheid in Zeeland in de jaren 2000 en 2010 (RIBIZ)

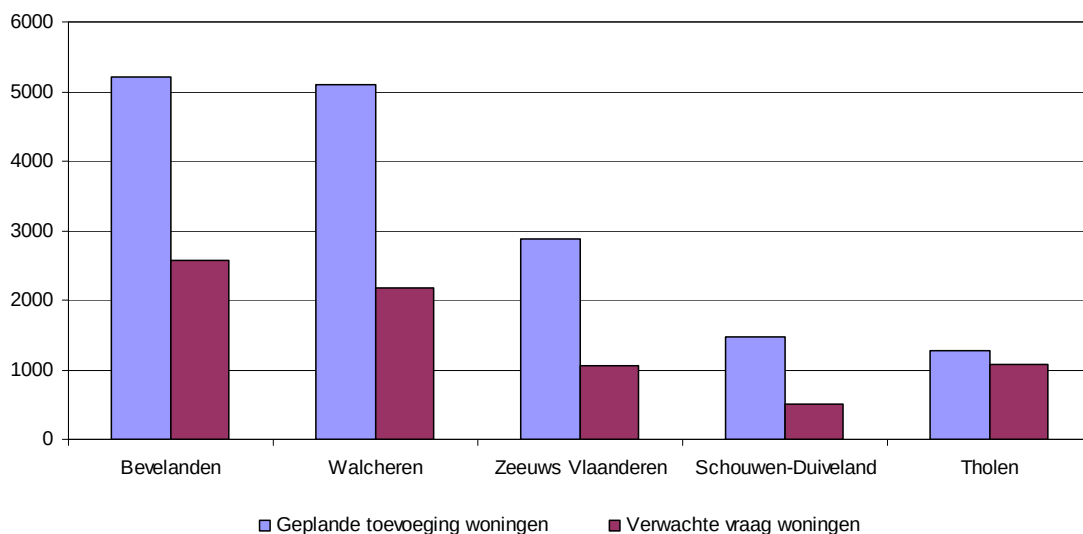
² In de tabellen Werkgelegenheid en Groei werkgelegenheid valt de recreatiesector onder horeca.

Zeeland kent al lange tijd een vrij grote uitgaande (dagelijkse) pendel van werkgelegenheid naar andere provincies in Nederland en België. Vooral voor de zakelijke diensten en industrie is de uitgaande pendel per saldo groot, maar ook voor de overheid, bouw, vervoer en zorg is de pendel relatief hoog. Verplaatsing van werkgelegenheid naar buiten de provincie door schaalvergroting en specialisatie speelt hierin een rol. Bij de inkomende pendel valt de laatste jaren de snelle toename van arbeidsmigranten op voor werk in de agrarische sector, bouw en industrie. Volgens schattingen is dat aantal de laatste vijf jaar meer dan verdubbeld.

Woningmarkt

Door de demografische ontwikkelingen zal ook de woningmarkt de komende decennia duidelijk gaan veranderen. De vraag naar meer woningen wordt een vraag naar kwaliteitsverbetering. Herstructurering gaat daarbij een grotere rol spelen en de verhouding tussen wonen in steden en dorpen komt meer onder druk te staan. Verder dreigt door schaalvergroting het vertrek van een aantal publieke voorzieningen uit Zeeland. Op het platteland is voor behoud van de leefbaarheid het verbeteren van woon- en leefkwaliteit en het bereikbaar houden van voorzieningen steeds belangrijker.

Voor het landelijke gebied staan de komende jaren ingrijpende veranderingen te wachten. Door demografische ontwikkelingen en de trend van urbanisatie verandert de verhouding tussen stad, dorp en landelijk gebied. In dorpen en het landelijke gebied zijn voor de woningvoorraad, woonomgeving en het niveau van voorzieningen aanpassingen nodig in omvang en kwaliteit voor behoud van leefbaarheid en aantrekkelijkheid. Tegelijkertijd liggen er nieuwe kansen voor tweede woningen, werken op afstand (door mogelijkheden van digitalisering) en de vraag naar (specialistische en kleinschalige) zorg en wellness.

Situatie Zeeuwse woningbouwplanning in 2009: geplande groei woningvoorraad afgezet tegen groei woningbehoefte per regio in periode tot 2018.

Duurzame ontwikkeling

De provincie richt zich op concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten en de leefbaarheid. Het college zet in op economische ontwikkeling, waardoor toekomstbestendige ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, milieu en onderwijs, zorg en huisvesting gefinancierd kunnen worden.

De aanpak bestaat uit drie onderdelen:

- Inzetten op de sterke Zeeuwse economische sectoren
- Bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat
- Behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied

1 - Inzetten op de sterke Zeeuwse economische sectoren

De provincie richt zich op versterking van de havens, industrie en bedrijvigheid binnen het bovenregionale economische netwerk en speelt in op de topsectoren procesindustrie met maintenance en biobased economy, havens en logistiek, toerisme en recreatie, energie, landbouw/agrofood, water en visserij/aquacultuur. De zeehavens en industrie ontwikkelen zich verder in het Sloegebied en de Kanaalzone, waar optimaal gebruik wordt gemaakt van de ligging aan diep water en goede achterlandverbindingen over water, spoor, weg en buisleidingen. In het Sloegebied spelen voor de haven vooral ontwikkelingen op het gebied van containeroverslag (o.a. WCT). In de Kanaalzone gaat het vooral om havenontwikkeling in aansluiting op de verbinding over water naar Zelzate, Gent en de Seine.

Een efficiënt en zuinig ruimtegebruik, milieuvriendelijke vormen van logistiek en meer transport over water (door overslag naar binnenvaart) en via buisleidingen tekenen het duurzame karakter en bepalen de stevige positie naar de toekomst. Een netwerk van laad- en loskaden zorgt voor verbindingen op regionaal niveau.

De industrie ontwikkelt, innoveert en transformeert naar duurzame en biobased productieprocessen met een efficiënt en zuinig gebruik van ruimte, grondstoffen en milieuruimte. Vooral in de Kanaalzone liggen mogelijkheden voor de ontwikkeling van een nieuw, innovatief, duurzaam en biobased industriecluster. Inspelen op veranderingen in de beroepsbevolking en een intensieve samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid is nodig om de arbeidsmarkt beter aan te laten sluiten bij de vraag.

Voor de bedrijvigheid ontwikkelen de bestaande en goed bereikbare bedrijventerreinen zich verder tot aantrekkelijke concentraties met een hoge kwaliteit. Nieuwe impulsen ontstaan door vernieuwing, ontwikkeling, herstructurering en transformatie van bestaande en gedateerde terreinen. Het inspelen op ontwikkelingen in energie en de keten van landbouw, visserij en aquacultuur (incl. verwerking en distributie) geeft nieuwe kansen en versterkt de positie op regionaal en bovenregionaal niveau.

Op het gebied van energie ontstaat een sterke positie door de mogelijke ontwikkeling van een tweede kerncentrale en door ontwikkeling en innovatie van duurzame vormen van energieopwekking, zoals windenergie, biomassa, zonne-energie, aardwarmte en getijdenenergie. Voorop staat een zo laag mogelijke uitstoot van CO₂, SO₂ en NO_x.

Door te kiezen voor innovatie, verduurzaming en een eigen positie van havens, industrie en bedrijvigheid maakt Zeeland op al deze onderdelen het onderscheid.

2 - Bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat

De provincie wil een aantrekkelijk woon- en leefklimaat bieden voor bewoners en bezoekers. Dit ondersteunt de economische positie en versterkt de unieke en concurrerende positie van wonen en leven temidden van de omliggende sterk verstedelijkte omgeving. Het benutten van de identiteit, diversiteit en kwaliteit van kust, deltawateren, landelijk gebied met de steden, dorpen en regionale verscheidenheid staat hierbij voorop.

De steden bieden een gedifferentieerd aanbod in (stedelijk) wonen, werken en voorzieningen, bundelen de krachten in een stedennetwerk voor een complementair werk- en voorzieningenniveau en leggen verbindingen naar het omliggende stedelijke gebied.

In het landelijk gebied versterken de dorpen het profiel van authentiek dorps, landelijk en recreatief wonen. Basisvoorzieningen zijn direct aanwezig of goed bereikbaar.

Langs de kust ligt een hoogwaardige gebied met steden, dorpen, recreatieterreinen en dagrecreatieve hotspots. Naast een prachtige woonomgeving, is het een heel aantrekkelijk gebied voor toeristen en recreanten.

Toerisme en recreatie krijgen een impuls door het nog aantrekkelijker maken van steden, dorpen en landschap, het beter toegankelijk maken van kust, deltawateren en landelijk gebied en door het verbeteren en vernieuwen van vooral het aanbod van verblijfsrecreatieterreinen. Daarbij vraagt met name het aanbod van grootschalige kampeertreinen om vernieuwing en herstructurering.

Bij een aantrekkelijk woon- en leefklimaat hoort uiteraard een nadrukkelijke zorg voor veiligheid, behoud van hoge kwaliteit van lucht, water en bodem en een minimale overlast van geur en geluid.

Met een aantrekkelijke kust, een schakering in landelijke eilandenrijken en een hoogwaardig stedennetwerk zet Zeeland zich blijvend op de kaart als een aantrekkelijk en onderscheidend gebied om te wonen, te leven en te recreëren.

3 - Behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied

De provincie speelt in op ontwikkelingen in kust, deltawateren en landelijk gebied. Daarbij gaat het om het innovaties in kustversterking, anticiperen op de opvang van water in de deltawateren, verbeteren van de waterkwaliteit, veranderingen in bodemgebruik (zoetwatervoorziening en geothermie) en het beschermen, ontwikkelen en toegankelijk maken van landschap en natuur. De kust, deltawateren en het landelijk gebied zijn belangrijke dragers van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat.

De kust ontwikkelt zich verder naar een robuust en dynamisch gebied van strand, duinen en natuur. Innovaties in kustbeheer en versterking van duinen maken een flexibel gebruik en een betere samenhang van steden, dorpen en recreatie mogelijk.

De deltawateren komen duidelijk in beeld voor het opvangen van extremen bij piekafvoer in rivieren en staan op de kaart als internationale natuurgebieden met behoud en bescherming van biodiversiteit, de omvang en kwaliteit van (vooral estuariene) natuurwaarden. Opvangen van water en het verbeteren van de waterkwaliteit zijn mogelijk door verbindingen tussen de wateren te herstellen. Daardoor neemt ook de kwaliteit van de natuur toe en groeien de mogelijkheden voor bijpassende watersport, recreatie en duurzame schaal- en schelpdiervisserij. Door het aanbrengen van accenten en ordening in de verschillende deltawateren ontstaat een geheel waarin specifieke waarden, kwaliteiten en mogelijkheden van het gebruik beter tot hun recht komen.

In het landelijke gebied speelt de landbouw in op vernieuwingen in EU beleid door schaalvergroting, verbreding, innovaties en het verder ontwikkelen van nieuwe (streekeigen) producten. Vooral de verdere ontwikkeling van aquacultuur, landschapsbeheer en het recreatief toegankelijk maken van het landelijk gebied zijn kansrijk.

Zeeland heeft bijzonder waardevolle natuurgebieden. Vooral de deltawateren zijn internationaal van groot belang. Bescherming van de gebieden en verbetering van de kwaliteit vraagt om een goede afweging tussen ontwikkelingsruimte en omgevingskwaliteiten.

Het Zeeuwse landschap vormt een van de belangrijkste kernwaarden waarmee Zeeland zich onderscheidt van omliggende regio's. Vanwege de directe en indirecte baten die hieruit voortvloeien heeft landschap ook een belangrijke economische waarde.

Door in te spelen op ontwikkelingen in de deltawateren en het landelijk gebied benut Zeeland nieuwe kansen, versterkt de eigen positie en blijft er een optimale zorg voor behoud en bescherming van de waardevolle kernkwaliteiten.

Taak en rol provincie

De primaire focus op economische ontwikkeling, groei en innovatie sluit aan bij de provinciale kerntaken in het ruimtelijk-economisch domein. De provincie richt zich primair op de kerntaken op het gebied van ruimte, economie en cultuur. Bij de uitvoering van de ruimtelijke kerntaak vervult de provincie een met name kaderstellende rol, waarbij vooral wordt ingezet op minder maar duidelijke regels. Daarnaast weegt het college het aspect van leefbaarheid nadrukkelijk mee in het ruimtelijk beleid. Aandacht voor leefbaarheid ziet het college als investering in een aantrekkelijk vestigingsklimaat en daarmee in de economische ontwikkeling van Zeeland.

De provinciale rol is vooral te omschrijven als stuwende kracht: stimuleren en faciliteren van economische ontwikkelingen en ondernemerschap. Het omgevingsbeleid maakt dat mogelijk.

De provincie zet in op samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en de Zeeuwse overheden om de doelen te bereiken. Deze samenwerking zal onder regie van de provincie leiden tot een nieuwe economische agenda en een visie voor Zeeland opstellen voor de langere termijn.

Vanuit het omgevingsbeleid zet de provincie ook zelf ontwikkelingen in gang, maakt ze concrete afspraken over wenselijke ontwikkelingen, prioriteiten, taakverdeling en realisatie en zorgt ze voor bescherming van kwetsbare waarden. Daarbij is naast samenwerking een duidelijke taakverdeling nodig. In Zeeland zijn, net als in andere Nederlandse provincies, veel (semi-)overheden actief, zoals de provincie, het waterschap Scheldestromen en de dertien gemeenten. Daarnaast heeft de provincie in specifieke projecten te maken met Rijkswaterstaat directie Zeeland, belangenorganisaties en maatschappelijke partners. Allen werken aan een deel of juist aan een veelheid van taken of maatschappelijke opgaven, soms voor specifieke grondgebieden. Met de kerntaken als basis wordt een efficiënte, gelijkwaardige, themagerichte en doelbewuste samenwerking aangaan met de Zeeuwse overheden waardoor de bestuurskracht in Zeeland toeneemt. Het uitgangspunt is dat de eerstverantwoordelijke organisatie de taken uitvoert. Decentraal wat kan, centraal wat moet.

Uitgangspunt voor inzet van de provincie is dat er een duidelijk provinciaal of (boven)regionaal belang moet zijn. Het provinciaal belang wordt bepaald door wettelijke (kern)taken die de provincie heeft en door aanvullende belangen die door Provinciale Staten als zodanig zijn benoemd. Onder wettelijke taken vallen binnen het omgevingsbeleid onder andere regionale ruimtelijke ordening, vergunningverlening, toezicht en handhaving natuur en milieu (wordt grotendeels ondergebracht in de Regionale UitvoeringsDienst), plattelandsontwikkeling, kwaliteitsbewaking van oppervlakte- en grondwater en regionale waterkeringen. Een aantal van deze taken komen door decentralisatie van het rijk geheel bij de provincie te liggen. Verder heeft de provincie ook de taak om kaders te stellen en uitvoering te geven aan het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), het Europese plattelandoontwikkelingsprogramma (POP) en het grondbeleid. Ook vervult de provincie een rol in het stimuleren van bovenlokale samenwerking en het voorkomen van oneigenlijke concurrentie tussen lokale overheden.

De belangen, rol en inzet van de provincie zijn niet bij ieder onderwerp gelijk. De provincie geeft daarom per beleidsopgave aan wat de aanpak is, welke rol daarbij het beste past en welke instrumenten het meest geschikt zijn om invulling te geven aan de opgave. Meestal is een keuze mogelijk uit diverse instrumenten met elk verschillende eigenschappen op het gebied van kosten, snelheid, effectiviteit en flexibiliteit.

H3 Hoofdpijnen voor beleid

In het eerste deel van deze notitie zijn de opgaven, analyse, streefbeelden, positie en rol van de provincie beschreven. Uit die bouwstenen volgen de provinciale doelstellingen voor het omgevingsbeleid op de kortere termijn, namelijk de omgevingsplanperiode 2012 - 2018. De hoofddoelstelling is het inzetten op de sterke economische sectoren, bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied. De hoofddoelen zijn voorzien van een korte toelichting. De onderliggende beleidsaspecten komen daarna aan bod, waarbij concrete doelstelling, aanpak en acties worden beschreven.

3.1 Inzetten op de sterke Zeeuwse economische sectoren

Opgaven voor havens en industrie

Voor het versterken van de positie van de havens richt de provincie zich op het intensiveren van het gebruik en ontwikkelen van de havens met een ligging aan diep water en goede achterlandverbindingen. Verbetering van het transport over water biedt een alternatief voor vervoer over de weg. Bij de procesindustrie streeft de provincie naar intensivering, verbetering en transitie naar verduurzaming en meer milieuvriendelijke biobased productieprocessen. Daarnaast speelt ook het oplossen van een aantal knelpunten op het gebied van geur en luchtkwaliteit.

Zeeland heeft grote concentraties van **industrie**, logistiek en havenactiviteiten in het Sloegebied en de Kanaalzone. Er is voldoende fysieke uitbreidingsruimte, maar de milieuruimte is beperkt. Ontwikkelingen op de wereldmarkt, in Europese regelgeving en in de omgeving vragen om continu inspelen op nieuwe omstandigheden.

Er is in Zeeland een ruime voorraad aan **bedrijventerreinen**. In het Convenant Bedrijventerreinen 2010-2020 is bepaald dat Provincies de regie voeren op het bedrijventerreinbeleid. Met ondertekening van dit convenant heeft de provincie zich gecommitteerd aan met het Rijk, IPO en VNG gemaakte afspraken.

Naast de agrarische en recreatiebedrijven die een directe relatie hebben met het buitengebied, zijn er ook andere bedrijven die zich op het platteland willen vestigen. De vraag is hoeveel ruimte voor **bedrijven in het buitengebied** kan worden geboden zonder dat dit ten koste gaat van de omgeving.

Zeeland is netto producent van **energie** en er zijn initiatieven om de energieproductie verder uit te breiden. Zeeland staat voor de opgave om een evenredige bijdrage te leveren aan de landelijke doelstellingen voor duurzame energie en CO₂-reductie. Het Zeeuwse energieverbruik is echter relatief hoog vanwege de concentratie van procesindustrie.

Opgaven voor toerisme, landbouw en visserij

Zeeland moet ook aantrekkelijk blijven voor toerisme en recreatie. Daarvoor is verbetering nodig van kwaliteit van de vooral oudere recreatieterreinen in combinatie met een impuls in verbeteren van omgevingskwaliteiten. Ook het stimuleren van de watersport aansluitend op de kwaliteiten van Zeeland vraagt om aandacht voor het verkrijgen van een internationaal concurrerend product. Voor de landbouw wil de provincie ruimte bieden aan schaalvergroting en verbreding en inspelen op veranderingen in EU-subsidies. Verder wil de provincie ruimte bieden aan duurzame vormen van energieopwekking en innovaties in visserij, schaal en schelpdier.

De **verblijfs- en dagrecreatie** zijn van groot belang voor de Zeeuwse economie. In de recreatiemarkt volgen ontwikkelingen elkaar snel op en er is veel concurrentie in binnen- en buitenland. Dat maakt innovatie en product vernieuwing noodzakelijk.

Zeeland bestaat voor een groot deel uit water. De Deltawateren bieden unieke mogelijkheden voor **waterrecreatie**. Het gaat zowel om verblijfsrecreatieve als dagrecreatieve vormen van recreatie met een directe relatie met het open water.

De **landbouw** ontwikkelt zich geleidelijk in twee richtingen: schaalvergroting en verbreding. Veranderingen in het EU-beleid zullen leiden tot versnelling van het proces, omdat productsubsidie wordt omgezet naar vergoedingen voor maatschappelijke diensten.

Zeeland is wereldwijd bekend om de productie van oesters, mosselen en kreeften. Ook andere vormen van kweek en visserij in de deltawateren en op het land (aquacultuur) zijn belangrijk voor Zeeland. Ontwikkelingen in de **visserij**, recreatie en veranderingen in de waterkwaliteit zorgen vooral in de deltawateren voor botsende belangen.

Haventerreinen en industrie

Doel

De provincie bevordert toekomstbestendige ontwikkeling van het industrie- en havencluster in Zeeland, het leveren van een bijdrage aan de mondiale thema's klimaatverandering en biodiversiteit en verbetering van de lokale/regionale milieukwaliteit. In 2018 zijn de leefomgevingskwaliteiten passend voor de functie van het gebied.

Aanpak

De provincie zet in op de omslag naar een op groene grondstoffen gebaseerde (biobased) economie die naast economische potenties ook zorgt voor het aanpakken van de afval- en klimaatproblematiek.

De provincie bewaakt de kwaliteit van de leefomgeving rond het industrie- en havencluster, ook om een aantrekkelijk vestigingsklimaat te bieden voor bedrijven. Wettelijke eisen zijn het uitgangspunt. Bedrijven moeten voldoen aan de geldende grenswaarden en beleidregels. De huidige milieukwaliteit is het uitgangspunt voor de omgeving. Via inrichtinggebonden toezicht en handhaving zorgt de provincie voor een goede milieukwaliteit door naleving te borgen van omgevingsvergunningen en regelgeving.

De provincie zet in op concentratie van bestaande en nieuwe industrie in Sloegebied en Kanaalzone. Acquisitie van nieuwe bedrijven wordt uitgevoerd door Zeeland Seaports en Impuls Zeeland.

In het Sloegebied is de hoeveelheid uitgeefbaar terrein beperkt, terwijl in de Kanaalzone nog veel beschikbaar is. De provincie bevordert zorgvuldig ruimtegebruik en intensivering in de beide gebieden. De ruimtelijke reservering voor uitbreiding in de Westelijke Kanaalzone blijft gehandhaafd. De mogelijkheid voor aanleg van een spoorlijn tussen Axel en Zelzate blijft open. De provincie creëert in samenwerking met gemeenten en Zeeland Seaports milieuruimte voor nieuwe bedrijvigheid door een continue verbeteringsspoor bij de huidige bedrijven en de aanpak van knelpuntsituaties.

Samen met het Rijk faciliteert de provincie in het Sloegebied de ontwikkeling van de Westerschelde Container Terminal (WCT).

Daarnaast zet de provincie in op verbetering van de achterlandverbindingen met een minimale druk op de leefomgeving. De provincie zet in op aanleg van de spoorverbinding met Antwerpen (VEZA). De nieuwe Seine-Scheldeverbinding biedt de mogelijkheid om het transport over water verder te versterken. Het provinciale verkeer- en vervoersbeleid geeft hier invulling aan. In 2012 moet duidelijk zijn of de Multi Utility Provider (MUP) een uitvoerbaar project is.

De provincie draagt bij aan verbeterde communicatie tussen overheden, bedrijfsleven en de burgers. Draagvlak vanuit de omgeving is nodig voor het verder ontwikkelen van het industrie- en havencluster.

In de Kanaalzone voert de provincie de regie in een integrale gebiedsgerichte aanpak om economische, leefbaarheids- en milieudoelstellingen beter af te stemmen. Hiervoor is een samenwerkingsverband gevormd met de gemeente Terneuzen, Zeeland Seaports en het Rijk. Onder andere de op groene grondstoffen gebaseerde economie, hergebruik van CO₂ en warmte, toegankelijkheid vanaf de Westerschelde en logistiek worden door de provincie gestimuleerd.

Actie

De provincie

- Maakt afspraken met Noord-Brabant (en op termijn met Vlaanderen) over realiseren van een programma Biobased Economy Zuid-West met als ambitie het realiseren van een Europese topregio op het gebied van vergroening van producten en processen.
- Maakt samen met de rijkspartners aanleg van de WCT planologisch mogelijk.
- Stelt met bedrijfsleven en milieubeweging een Zeeuwse milieugenda op om de milieudruk te verminderen.
- Beperkt de toezichtlast voor bedrijven en verbetert de kwaliteit van toezicht, door ver(der)gaande samenwerking tussen handhavingorganisaties (o.a. in de RUD) en meer verantwoordelijkheid bij bedrijven zelf te leggen door toepassen van systeemtoezicht.

- Maakt afspraken met andere overheden om het hoefijzerprincipe overeind te houden, doorgaand vrachtverkeer door Zeeland wordt tegengegaan. De N62 moet in 2018 geheel opengesteld zijn.
- Zet in op de aanleg van de spoorverbinding naar Antwerpen (VEZA) en maakt dit planologisch mogelijk.
- Maakt de aanleg van de spoorlijn Axel-Zelzate planologisch mogelijk en stemt deze af met de plannen voor de Tractaatweg.

Bedrijventerreinen

Doel

De provincie Zeeland streeft naar voldoende aanbod aan goed ontsloten bedrijventerrein en kantoorlocaties om de economische dynamiek optimaal te dienen. Overaanbod wordt voorkomen en de kwaliteit van bedrijventerreinen sluit zo goed mogelijk aan bij wensen en kansen uit de markt.

Aanpak

Omdat de bedrijventerreinenmarkt regionaal georiënteerd is, werken gemeenten in regionaal verband samen en stemmen zij hun bedrijventerreinbeleid af via bedrijventerreinprogramma's. Hiermee wordt voorkomen dat gemeenten elkaar beconcurreren en wordt de markt goed bediend. Voor een realistische planning is uitbreiding van het areaal bedrijventerreinen in een regio niet groter dan de behoefte plus een ijzeren voorraad van vijf maal de jaarlijkse behoefte. Een zorgvuldige planning van bedrijventerreinen begint met de consequente toepassing van de SER-ladder.

Het is zowel ruimtelijk als economisch van belang dat bedrijvigheid geconcentreerd en gebundeld wordt ontwikkeld. Logistieke bedrijven moeten aangesloten zijn op het kwaliteitsnetwerk goederenvervoer. Bedrijvigheid wordt daarom zoveel mogelijk geclusterd op bedrijventerreinen, met de nadruk op ontwikkeling van de grootschalige terreinen (80%).

Om de kwaliteit van bedrijventerreinen zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij wensen en kansen uit de markt is aandacht voor beheer, bereikbaarheid, marktconforme grondprijzen en de aanpak van verouderde terreinen nodig. De provincie ondersteunt herstructurering en transformatie. Doelstelling is dat in 2018 100 ha verouderd bedrijventerrein in herstructurering is genomen. Het Rijk ziet sinds kort de herstructurering niet meer als nationale taak. Na de eerste uitvoeringsronde van het convenant bedrijventerreinen wordt herstructurering geheel aan provincie, gemeenten en bedrijfsleven overgelaten. Herstructurering blijft ook zonder inzet van het Rijk hard nodig. Er moet daarom een nieuwe financieringsbron voor herstructurering worden gevonden, bij voorkeur vanuit de markt. De provincie stelt zichzelf ten aanzien van bereikbaarheid ten doel dat in 2018 het aantal in gebruik zijnde laad- en loslocaties ten behoeve van de binnenvaart niet is afgenomen.

Als uitwerking van het rijksbeleid voor het voorkomen van overaanbod aan kantoren, wordt selectief omgegaan met nieuwe kantoorontwikkeling. Ruimtelijk gezien dienen vooral kantoren met een publieksfunctie zich te concentreren op goede OV-bereikbare locaties in het Stedennetwerk Zeeland (stationsomgevingen en voor Terneuzen de binnenstad). Ontbreken die locaties dan is vestiging aan toegangswegen mogelijk.

Actie

De provincie

- Stimuleert regionale samenwerking tussen gemeenten en faciliteert het opstellen van regionale bedrijventerreinprogramma's. Uitbreidingswensen worden ruimtelijk onderbouwd (o.a. SER-ladder), er wordt gekozen voor ontwikkelingen die passen binnen de regionale doelstellingen voor bundeling en concentratie en er wordt gerekend met marktconforme grondprijzen. Bij bestemmingsplannen voor nieuwe bedrijventerreinen toont de gemeente aan dat een duurzaam beheer en onderhoud gewaarborgd is. De regionale bedrijventerreinprogramma's worden vastgesteld door de provincie.
- Spoort knelpunten in het netwerk van watergebonden bedrijventerreinen en loskades op en pakt deze samen met gemeenten en marktpartijen aan.
- Biedt ruimte voor nieuwe grootschalige zelfstandige kantoren in de stationslocaties en binnensteden in het Stedennetwerk Zeeland.
- Blijft lopende Zeeuwse transformatieprojecten actief ondersteunen, zonder aanvullende inzet.

Bedrijven in het buitengebied

Doel

De provincie streeft naar voldoende ruimte voor nieuwe en uitbreiding van bestaande niet-agrarische en semi-agrarische activiteiten in het landelijk gebied om de vitaliteit te behouden. Voorwaarde is dat deze activiteiten qua aard, schaal, omvang en verkeersaantrekkende werking passen in het landelijk gebied. Daarbij wil de provincie versterking van het landelijk gebied tegengaan, zodat nieuwe bedrijvigheid een bijdrage dient te leveren aan de herbestemming (of sanering) van vrijkomende agrarische bebouwing en behoud van cultureel waardevolle bebouwing

Aanpak

Naast de ontwikkelingsmogelijkheden voor wonen en recreatie wil de provincie in het landelijk gebied ruimte bieden voor de ontwikkeling van agrarisch aanverwante, semi-agrarische en niet-agrarische activiteiten. Van gemeenten wordt verwacht dat zij in hun bestemmingsplannen buitengebied een lijst opnemen van toelaatbare activiteiten.

Het moet daarbij gaan om (kleinschalige) activiteiten die qua aard, schaal, omvang en verkeersaantrekkende werking passen in het landelijk gebied. Daarnaast geldt als uitgangspunt een maximale milieuhindercategorie 2 (ambachtelijke bedrijven, groothandel, opslag, horeca). Een uitzondering hierop wordt gevormd door kleinschalige agrarisch-technische hulpbedrijven.

Ontwikkelingsmogelijkheden zijn gekoppeld aan bestaande bebouwing en/of bestaande bouwblokken waarbij de agrarische functie is vervallen. De bestaande omvang van de bebouwing is maatgevend voor de maximale omvang van de activiteit.

In gebieden waar dit past in het landschap is ook nieuwvestiging van bedrijven mogelijk. Voorwaarde hiervoor is dat een (voormalig) agrarisch bouwblok wordt gesaneerd.

Als uitbreiding van een bestaande of komst van een nieuwe activiteit in het landelijk gebied infrastructurele aanpassingen noodzakelijk maakt, zijn de kosten voor deze aanpassing voor rekening van de gemeente die de ontwikkeling planologisch mogelijk maakt.

De hier beschreven mogelijkheden zijn niet van toepassing op nieuwvestiging van bedrijven die zich richten op de (industriële) verwerking van producten. Nieuwvestiging van dergelijke bedrijven is uitsluitend mogelijk op grootschalige bedrijventerreinen/zeehavens. Voor bestaande verwerkende bedrijven in het landelijk gebied geldt bovendien dat de uitbreiding zich beperkt tot een eenmalige mogelijkheid met een maximum van 20% van de bestaande omvang.

Herbestemming van cultuurhistorisch waardevolle agrarische bebouwing is vaak alleen mogelijk na restauratie. Subsidiemogelijkheden zijn daarvoor zeer beperkt. De provincie is behulpzaam bij hergebruik door het aanbieden van een advies en kennis over middelen en instrumenten die het aantrekkelijker maken voor particulieren om hierin te investeren.

Actie

De provincie

- Zet zich samen met gemeenten actief in voor herbestemming en sanering van vrijkomende agrarische bebouwing, zodat voldoende ontwikkelingsmogelijkheden in het landelijk gebied ontstaan. De provincie geeft de beleidsruimte en de gemeente maakt de afweging welke activiteiten passend en gewenst zijn.
- Versterkt behoud van agrarisch cultureel erfgoed van provinciaal belang. In samenwerking met gemeenten, Boerderijstichting en eigenaren wordt daarom het beschikbare instrumentarium gericht ingezet op behoud en herbestemming van waardevolle objecten.

Energie

Doel

De provincie Zeeland geeft ruimte aan energieproductie en stimuleert energiebesparing. De concrete doelen van het energie- en klimaatbeleid zijn vermindering van de CO₂ emissies met 1700 kiloton, 20% duurzame energieopwekking en 20% reductie van het primaire energieverbruik.

Aanpak

De provincie stimuleert de opwekking van duurzame energie in de vorm van windenergie, getijdenenergie, bio-energie, zonne-energie en aardwarmte.

De provincie heeft locaties aangewezen voor windmolenparken bij de Oosterscheldekering, Sloegebied, Kreekraksluizen/Schelde Rijnkanaal en Kanaalzone. Ook is er een vergevorderd plan voor een windmolenpark bij de Krammersluizen. Op deze locaties kan in 2020 jaarlijks meer dan 500 MWh worden opgewekt. Ook maakt de provincie in heel Zeeland plaatsing van kleine windmolens mogelijk. De provincie zal initiatieven voor de ontwikkeling van windenergie op zee ondersteunen.

De provincie ondersteunt de plannen voor de bouw in de Brouwersdam van een centrale die energie opwekt uit getijdenverschillen. De Oosterscheldekering is een geschikte locatie voor het testen van innovatieve getijde- en/of stromingturbines op pilotschaal.

De provincie bevordert de teelt van landbouwgewassen voor productie van grondstoffen en energie. Grote installaties die gas winnen uit mest of afvalstoffen mogen worden gebouwd op bedrijventerreinen en bij glastuinbouwgebieden, kleine (tot 500 m³) ook bij agrarische bedrijven.

De provincie informeert bedrijven over mogelijkheden voor gebruik van warmte uit de bodem en diepere ondergrond (geothermie). Ook adviseert de provincie het Rijk bij de verlening van vergunningen.

Andere vormen van energieopwekking zijn vooral gevestigd in de industriegebieden Sloegebied en Kanaalzone. Het Rijk maakt de vestiging mogelijk van een kerncentrale in het Sloegebied. De provincie steunt die ontwikkeling omdat het een grote bijdrage levert aan de Zeeuwse economie.

De provincie stelt het toepassen van meest milieuvriendelijke technieken verplicht voor alle energiebedrijven. Vanuit EU-regelgeving moeten nieuwe energiecentrales de uitstoot van CO₂ beperken en zoveel mogelijk afvangen, afvoeren en opslaan. De provincie ondersteunt het onderzoek naar de toepassing van CO₂-afvang in Zeeland.

Het Rijk stelt hoge eisen aan de energiezuinigheid van nieuwe woningen. Samen met het Rijk, gemeenten en woningbouwcorporaties bevordert de provincie dat ook oudere woningen energiezuiniger worden gemaakt.

De Zeeuwse industrie gebruikt veel energie, waarbij een deel niet benut wordt en als restwarmte in lucht of water terecht komt. De provincie ondersteunt initiatieven om die restwarmte beter te benutten.

De provincie onderzoekt mogelijkheden om, door nieuwe samenwerkingsvormen van betrokken partijen, initiatieven voor ontwikkeling van duurzame energie of energiebesparingen te versnellen. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot een Zeeuws duurzaam energiebedrijf.

Actie

De provincie

- Ondersteunt actief de plannen voor een tweede kerncentrale bij Borssele.
- Steunt de bouw van een getijdencentrale in de Brouwersdam.
- Stelt de ruimtelijke kaders voor vestiging en mogelijkheden voor opschaling van de energieproductie.
- Beschrijft in het provinciaal uitvoeringsprogramma Energie en klimaatbeleid 2012-2018, alle stimulerende maatregelen.

Verblijfsrecreatie

Doel

Zeeland wil ook op langere termijn een hoogwaardig recreatieproduct bieden. Gezien de huidige marktontwikkelingen gaat dit niet vanzelf. De provincie maakt toekomstgerichte verblijfsrecreatieve ontwikkelingen mogelijk op vanuit economisch opzicht en landschappelijk oogpunt wenselijke en goed bereikbare locaties. Ook streeft de provincie naar kwaliteitsverbetering van het kampeerproduct.

Aanpak

Het aanbod aan kampeerplaatsen in Zeeland is groot en zeer divers. Er zijn topbedrijven met hoog kwaliteitsniveau, maar ook een groot aantal bedrijven aan de onderkant van de markt. Vanwege een teruglopende vraag naar kamperen wil de provincie toename van het aanbod tegengaan. Het aantal kampeerplaatsen mag daarom per saldo niet verder toenemen. Van gemeenten wordt verwacht dat zij dit in hun beleid uitwerken, waarbij hoge eisen worden gesteld aan de verdere ontwikkelingsruimte die aan de kampeersector worden geboden.

De provincie blijft een belangrijke rol vervullen in de herstructurering, transformatie en sanering van de kampeersector in Zeeland. Naast stellen van kaders en inzet van eigen middelen verwacht de provincie daarbij ook een bijdrage van de sector. De sector krijgt ontwikkelingsmogelijkheden (recreatiewoningen, hotels etc.) in ruil voor een bijdrage aan deze herstructurering. In gebieden met een herstructureringsopgave zal daarvoor de bestaande vereveningsbijdrage worden benut.

Een recreatiekansenkaart moet zicht geven op verblijfsrecreatieve ontwikkelingsmogelijkheden die de provincie wil faciliteren. Er zijn extra recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden op locaties waar een bijdrage wordt geleverd aan de versterking van het landschap. De kansenkaart sluit aan op de mobiliteitsdoelstelling om toeristen vanaf hun verblijfsadres zoveel mogelijk te stimuleren de fiets of het openbaar vervoer te gebruiken.

In het omgevingsbeleid wil de provincie helder onderscheid maken tussen permanente woningen (om te wonen) en recreatiewoningen (om te recreëren). In de praktijk vervaagt de grens tussen wonen en recreëren. Dit 'deeltijdwonen' kan door gemeenten eenvoudig mogelijk worden gemaakt in steden en dorpen. De provincie ziet deeltijdwonen als een bijzondere vorm van wonen die onderdeel is van de regionale woningbouwafspraken. In principe is vrijwel iedere woning geschikt voor deeltijdwonen. Gemeenten bepalen waar in de bestaande woningvoorraad deeltijdwonen wordt toegestaan.

Gebruik van recreatiewoningen voor (deels) permanente bewoning is niet altijd passend, omdat dit ten koste gaat van de reguliere woningmarkt en het recreatief product. Om bij nieuwe verblijfsrecreatieve ontwikkelingen ongewenste permanente bewoning tegen te gaan is bedrijfsmatige exploitatie vereist. Om toekomstige kwaliteitsverbeteringen van het recreatieve product mogelijk te houden, is het noodzakelijk dat de ondergrond bij nieuwe ontwikkeling in eigendom blijft van één eigenaar.

Actie

De provincie

- Stimuleert innovatie in de verblijfsrecreatie.
- Maakt een 'recreatiekansenkaart' voor het stimuleren van ontwikkelingen.
- Ondersteunt gemeenten bij het revitaliseren van de verblijfsrecreatie.
- Blijft beperkt inzetten op gebiedsgerichte projecten voor verbetering van de recreatie (Waterdunen, e.d.).
- Gaat een verdere toename van het aantal kampeerplaatsen tegen. Gemeenten geven hier in hun eigen beleid verder uitwerking aan.

Dagrecreatie

Doel

De provincie biedt ruimte voor de realisatie van nieuwe en uitbreiding van bestaande dagrecreatieve voorzieningen. Dagrecreatieve voorzieningen sluiten qua aard, schaal en omvang in het algemeen aan bij het karakter van Zeeland en passen in het bijzonder bij een beoogde locatie. De ontwikkelingsmogelijkheden kunnen per gebied verschillen.

Aanpak

Ontwikkeling van nieuwe en uitbreiding van bestaande dagrecreatieve voorzieningen is mogelijk, maar moet wel passen bij de capaciteit van het bestaande wegennet ter plaatse. Aanpassingen die noodzakelijk zijn als gevolg van toegenomen verkeersstromen na realisatie van een dagrecreatieve voorziening komen voor rekening van desbetreffende gemeente. Noodzakelijke parkeerfaciliteiten worden binnen de begrenzing van een dagrecreatieve voorziening gerealiseerd.

Dagrecreatieve voorzieningen moeten goed bereikbaar zijn en qua uitstraling passen bij de omgeving. Middelgrote voorzieningen zijn inpasbaar in het stedelijk gebied van Goes, Middelburg, Terneuzen en Vlissingen. Kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen zijn ook inpasbaar op voormalig agrarische bouwblokken in het landelijk gebied. Nieuwvestiging buiten agrarische bouwblokken behoort ook tot de mogelijkheden. Hiervoor gelden dezelfde voorwaarden als bij andere niet-agrarische activiteiten in het landelijke gebied.

Ondersteunende horeca-activiteiten bij dagrecreatie is toegestaan. Vanuit zorgvuldig ruimtegebruik, bundeling van functies en het streven naar behoud en versterking van een vitale binnenstad zijn binnensteden en kernwinkelgebieden de primaire vestigingsplaats van detailhandel. In het buitengebied zijn ook ondersteunende en kleinschalige detailhandel toegestaan als er een directe relatie bestaat tussen het concept van de dagrecreatieve voorziening en de aangeboden producten..

Bij nieuwvestiging of uitbreiding van een dagrecreatieve voorziening dient invulling gegeven te worden aan een zorgvuldige landschappelijke inpassing en verevening.

Nieuwvestiging of uitbreiding van dagrecreatieve voorzieningen die kunnen leiden tot hinder voor milieu en leefomgeving zijn uitgesloten (bijv. lawaaisporten en gemotoriseerde luchtsporten).

Provinciale inspanningen ten behoeve van vergroten toegankelijkheid van het landelijk gebied (wandelnetwerk, fietsroutes en recreatievaarwegen) worden voor zover mogelijk gecontinueerd.

Actie

De provincie

- Stimuleert, faciliteert en realiseert dagrecreatieve voorzieningen die de toegankelijkheid van het landelijk gebied vergroten.
- Biedt kaders voor locaties en ondersteunende detailhandel van dagrecreatieve voorzieningen.

Watersport en jachthavens

Doel

De provincie streeft naar het optimaal benutten van de (economische) potentie van de Zeeuwse Delta voor de water(gebonden)recreatie. De ontwikkeling draagt bij aan verbetering van natuurwaarden, (nautische) veiligheid, zuinig gebruik van de ruimte en de aanwezige omgevingskwaliteiten.

Aanpak

De provincie faciliteert de groei van het aantal ligplaatsen in de Zeeuwse wateren. De provincie geeft zoekgebieden aan waar jachthavenontwikkeling het meest wenselijk en kansrijk wordt geacht (onderdeel recreatiekansenkaart). Criteria voor zoekgebieden zijn onder andere economische potentie, mogelijke invloed op nautische veiligheid, bereikbaarheid via bestaande infrastructuur en landschap. Deze zoekgebieden worden in het planMER voor het omgevingsplan beoordeeld op mogelijke effecten op de aanwezige natuurwaarden.

De provincie maakt initiatieven binnen de zoekgebieden in ruimtelijke zin mogelijk. Daarbij wordt bij het toekennen van ligplaatsen prioriteit gegeven aan het benutten van ruimte in of nabij bestaande historische (stads)havens, gevolgd door ligplaatsen in een marina-achtige setting, uitbreiding van bestaande jachthavens in combinatie met revitalisering en transformatie van bestaande faciliteiten en tenslotte realisatie van nieuwe ligplaatsen zonder aanvullende voorzieningen.

Het uitvoeren van een projectMER blijft noodzakelijk, maar initiatiefnemers hebben vooraf meer houvast. Door zoekgebieden aan te duiden op de recreatiekansenkaart wil de provincie (mogelijke) negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden zoveel mogelijk voorkomen. Indien dergelijke effecten toch nog optreden is compensatie aan de orde. In geval van significante effecten zal gezocht moeten worden naar een andere locatie. Ontwikkeling van jachthavens mag ook niet ten koste gaan van het binnenvaartnetwerk.

De provincie stimuleert innovatieve projecten die passen binnen de ECO2-benadering en daarmee een bijdrage leveren aan het versterken van ecologie en economie.

Snelle watersport blijft mogelijk binnen de bestaande zones (aan te geven op recreatiekansenkaart). Voor bestaande zones geldt dat deze, wanneer dit bij vergunningverlening aan de orde is, worden afgewogen tegen de instandhoudingsdoelstellingen van het desbetreffende deltawater.

Actie

De provincie

- Onderzoekt kansrijke gebieden voor jachthavenontwikkeling en geeft deze aan op de recreatiekansenkaart.
- Faciliteert passende ontwikkelingen op basis van de prioriteitsvolgorde voor ligplaatsen.
- Ondersteunt behoud en ontwikkeling van het recreatietourvaartnetwerk.
- Blijft knelpunten binnen het netwerk agenderen bij Rijk en ZW-Deltaprogramma

Landbouw

Doel

De Zeeuwse landbouwsector zal moeten inspelen op ontwikkelingen vanaf 2013 in EU-beleid en op de wereldmarkt, door innovatie en het optimaal benutten van verschillende productieomstandigheden en verbredingsmogelijkheden binnen Zeeland. De provincie ondersteunt deze ontwikkelingen om verlies aan inkomsten uit EU-productiesubsidies (ca. €30 miljoen per jaar) zoveel mogelijk te kunnen compenseren. Omdat het platteland grote waarde heeft voor de recreatie en als woon- en werkomgeving, dragen de ontwikkelingen in de landbouw ook bij aan behoud van de omgevingskwaliteit.

Aanpak

Voor de grondgebonden landbouw wil de provincie zoveel mogelijk de 'eigenschelijkheid' van agrarische ondernemers bevorderen. Eigenschelijkheid wil zeggen dat agrarische ondernemers inzetten op een verdere ontwikkeling van het agrarisch bedrijf die het beste aansluit bij de ondernemer, de omgeving, de afzetmarkt en de toegevoegde waarde van het betreffende bedrijf.

Afhankelijk van de bestaande bedrijfsstructuur zijn daarbij schaalvergroting, verbreding of deeltijd-landbouw aan de orde. De provincie wil het proces van eigenschelijkheid faciliteren door het opnemen van een kansenkaart voor de landbouw, waarop op basis van aanwezige omgevingskwaliteiten meest kansrijke ontwikkelingen worden weergegeven. Daarbij liggen bedrijven met veel landbouwvoertuigen bij voorkeur aan het netwerk van logistieke landbouwroutes. Stimulerings- en subsidiebeleid worden gericht op de meest kansrijke ontwikkelingen. Overleg tussen ondernemers en overheid wordt opgezet om eigenschelijkheid van afzonderlijke bedrijven te faciliteren en waar mogelijk te ondersteunen. De provincie steunt dit door inzet van de grondbank, kavelruil en andere instrumenten.

Omdat er voldoende agrarische bouwblokken vrijkomen en door schaalvergroting de behoefte aan extra bouwblokken afneemt, zijn nieuwe bouwblokken niet toegestaan. Verplaatsing of nieuwvestiging in combinatie met sanering van een bestaande locatie behoort wel tot de mogelijkheden. Gemeenten bepalen de maximale oppervlakte van het agrarisch bouwblok.

Vanwege de voordelen van gebruik van dierlijke mest in de grondgebonden landbouw voor het milieu maakt de provincie, samen met betrokken partijen een aantal regionale opslaglocaties mogelijk buiten de reguliere bedrijventerreinen. Mestopslag voor eigen gebruik is op het eigen bouwblok mogelijk.

Er is in Zeeland geen ruimte voor nieuwe intensieve veehouderij. Verdere verduurzaming van de bestaande bedrijven in Zeeland wordt mogelijk gemaakt. De voorwaarden daarvoor zullen op basis van lopende pilotprojecten worden uitgewerkt.

De provincie steunt initiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten in het landelijk gebied als zij aansluiten bij de kaders voor Nieuwe Economische Draggers en Kleinschalig kamperen.

Voor ontwikkeling van glastuinbouw in Zeeland wordt vastgehouden aan de bestaande beleidskaders.

Actie

De provincie

- Stelt samen met de sector een kansenkaart op voor de landbouw. Daarbij wordt zoveel mogelijk geanticipeerd op de ontwikkelingen in het EU-beleid. De kansenkaart dient als kader voor verlening van provinciaal stimulerings- en subsidiebeleid, zoals het POP, innovatiesubsidies, inzet van de grondbank en kavelruil.
- Zoekt samen met de sector naar een aantal opslaglocaties voor mestopslag buiten reguliere bedrijventerreinen en maakt deze mogelijk.
- Coördineert en faciliteert de verbetering van logistieke landbouwroutes.
- Faciliteert huisvesting van arbeidsmigranten in het landelijk gebied via het beleid voor Nieuwe Economische Draggers (NED's) en kleinschalig kamperen.
- Sluit nieuwvestiging van intensieve veehouderij uit. Bestaande bedrijven krijgen ruimte voor een verdere verduurzaming.

Visserij, schaal- en schelpdiersector

Doel

De provincie bevordert een optimale benutting van de Deltawateren door de verschillende visserijsectoren in harmonie met de andere gebruikers. Daarnaast stimuleert de provincie de ontwikkeling van aquacultuur op het land.

Aanpak

Visserij in de Deltawateren kent vele verschijningsvormen, variërend van de visserij op ansjovis tot de kweek van oesters en van palingvisserij tot boomkorvisserij. Met in achtneming van de bevoegdheden van andere overheden (Europese Commissie voor vaststelling quota; ministerie EL&I voor vergunningen Visserijwet en privaatrechtelijke verhuur percelen, Rijkswaterstaat als eigenaar van de Deltawateren) streeft de provincie er naar te komen tot een optimale benutting van de Deltawateren voor de verschillende visserijsectoren in relatie tot andere gebruiksfuncties. De provincie stimuleert en faciliteert innovaties en initieert overleg, zoveel mogelijk binnen bestaande gremia.

De provincie start overleg op tussen overheden, belangenorganisaties, kennisinstellingen en bedrijfsleven die een bijdrage kunnen leveren aan een goede samenwerking op de deltawateren. Dit overleg moet in 2012 leiden tot overeenstemming over een goede ordening van het gebruik. De provincie start het overleg hierover in de Oosterschelde omdat de noodzaak voor afstemming daar groot is. Als de aanpak het gewenste resultaat heeft, zal de provincie ook in andere deltawateren overleg opstarten.

De provincie biedt gemeenten de ruimte voor aquacultuur op locaties die het beste aansluiten bij de beschikbaarheid van zout water en visserijcentra. De uitgangspunten zijn uitgewerkt in de kansenkaart aquacultuur.

Actie

De provincie

- Steunt innovatie binnen de visserij en aquacultuur.
- Verbetert de benutting van de deltawateren. Om dat te bereiken start, begeleidt en faciliteert de provincie overleg tussen overheden, belangenorganisaties, kennisinstellingen en bedrijfsleven in het gebied van de Oosterschelde.

3.2 Bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat

Opgaven voor de wonen en voorzieningen

Voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat richt de provincie zich op het stimuleren van het evenwicht in vraag, aanbod en kwaliteit van de woningvoorraad, het stimuleren van woon- en werkrelatie tussen Zeeland en de omliggende regio's en het behoud van het niveau en verbeteren van de toegankelijkheid tot de nodige en wenselijke voorzieningen.

Het stimuleren van het evenwicht in de **woningvoorraad** is nodig voor een goed woonklimaat en een goede werking, vitaliteit, toekomstbestendigheid van de woningmarkt. De woningmarkt in Zeeland is bovendien van groot belang voor de economie, maar komt steeds meer in zwaar weer terecht. Doorstroming en het beperken van het plaatselijk overschot aan woningen zijn nodig. Ook veranderingen in samenstelling en omvang van de bevolking en noodzaak tot energiebesparing vragen om aanpassingen van de woningvoorraad. Daarnaast neemt de vraag naar huisvestingsmogelijkheden voor **arbeidsmigranten** toe. Omdat voor de Zeeuwse economie buitenlandse werknemers van steeds groter belang zijn, moet voldoende woonruimte worden geboden.

Zeeland heeft een groot aanbod aan (semi-) publieke **voorzieningen** voor sport, bestuur, cultuur, welzijn, zorg, detailhandel en leisure. De eilandencultuur heeft gezorgd voor relatief veel aanbod, maar wel veel van hetzelfde. Schaalvergroting, demografische ontwikkeling (ontgroening/vergrijzing), maar ook de toename van verkoop via internet zorgen voor grote ruimtelijke veranderingen in vraag en aanbod.

Opgaven voor de leefomgeving

Verder zet de provincie in op de zorg voor een hoge kwaliteit van lucht, water en bodem en minimale overlast van geluid en geur. Bij een aantrekkelijk woon- en leefklimaat hoort ook een goede **integrale veiligheid**, wat het totaalpakket is van openbare veiligheid, sociale veiligheid, fysieke veiligheid, externe veiligheid en nautische veiligheid. Het omgevingsplan biedt belangrijke kaders voor de onderdelenhoogwaterveiligheid, verkeersveiligheid en veilig vervoer, verwerking en productie van gevaarlijke stoffen.

Er is een aantoonbaar verband tussen de leefomgeving en de (ervaren) gezondheid, levensverwachting en het welzijn van mensen. Een **gezonde leefomgeving** is daarom essentieel voor het bevorderen van de gezondheid en het beperken van gezondheidsrisico's, en een voorwaarde voor de kwaliteit van Zeeland als provincie om te wonen, werken en recreëren.

Havens, industrie en autoverkeer zorgen voor de productie van veel **geluid**. In wettelijke normen is vastgelegd hoeveel geluidsoverlast aanvaardbaar is voor omwonenden, recreanten en natuur. Dit evenwicht tussen ruimte voor bedrijvigheid en behoud van een gezonde leefomgeving vraagt continu aandacht.

Ontwikkelingen kunnen een negatief effect hebben op de **luchtkwaliteit**, maar kunnen ook bijdragen aan verbetering. Winst valt vooral te halen in de havengebieden en nabij drukke verkeerswegen, met name in stedelijk gebied. Daarnaast zijn er situaties waar een sanering van industriële emissies nodig is om aan de normen te voldoen.

Productie, verwerking en vervoer van gevaarlijke stoffen brengt risico's met zich mee voor de omgeving (**externe veiligheid**). Door bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening te houden met de gevaren, kunnen risico's worden vermeden of beperkt.

Het voorkomen van overstromingen is van essentieel belang. De **waterkeringen** moeten op sterkte worden gebracht en worden gehouden. Voor de bescherming tegen hoogwater zijn ook voldoende sterke waterkeringen in Vlaanderen van belang. Als primaire waterkeringen toch bezwijken, moet de kans op schade en slachtoffers worden beperkt.

Woningbouw en herstructurering

Doel

De provincie streeft naar een goed woonklimaat en een goed werkende woningmarkt met voldoende omvang, kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad. De Zeeuwse burger en zijn of haar woonwensen staan centraal. De provincie wil dat de woningmarkt beter inspeelt op economische, demografische en maatschappelijke veranderingen.

Aanpak

Gemeenten, corporaties en marktpartijen zijn primair verantwoordelijk voor de woningmarkt. De verder ontspannende Zeeuwse woningmarkt met nieuwe economische en demografisch omstandigheden maken een meer integrale aanpak en regionale regie noodzakelijk. De provincie pakt die taak op.

Er zijn meer plannen in uitvoering en voorbereiding dan nodig voor de woningbehoefte op lange termijn. Daarom actualiseren de gemeenten hun woningbouwplannen en stemmen deze in regionaal verband op elkaar af. . Daarbij wordt duidelijk welke plannen klaar zijn voor realisatie (hard), welke nog niet planologisch geregeld zijn (zacht) en welke van prioritair belang zijn. De woningbouwplanning moet aansluiten bij de woningbehoefte, die door de provincie wordt berekend op basis van de IPB prognose, kwalitatieve gegevens uit woningbehoefte onderzoek (WoON) en demografische veranderingen. De actualisatie is de basis voor regionale afspraken over te ontwikkelen plannen en gezamenlijke aanpak van eventuele knelpunten. Oude afspraken kunnen worden heroverwogen. Om de afspraken flexibel en dynamisch te houden worden ze ieder jaar geactualiseerd. De provincie steunt een aantal lopende transformatieprojecten in het stedennetwerk, omdat die voor de kwaliteit van de steden van groot belang zijn.

Nieuwe woonvormen, zoals deeltijdwonen, krijgen de ruimte zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van het wonen en de recreatie. De provincie ziet deeltijdwonen als een bijzondere vorm van wonen die onderdeel is van de regionale woningbouwafspraken. Gemeenten bepalen waar in de bestaande woningvoorraad deeltijdwonen wordt toegestaan.

Vergrijzing biedt kansen voor vernieuwing van de woningvoorraad. Veel ouderen zullen blijven wonen waar ze wonen, maar vooral de jonge senioren zijn te verleiden om te verhuizen. Daarvoor moet wel de juiste kwaliteit op de juiste plaats geboden worden en verouderde woningen worden gerenoveerd of gesloopt. Vernieuwing van de woningvoorraad biedt ook kansen voor energiebesparing en duurzaam en energiezuinig bouwen.

De provincie heeft geen taak in het huisvesten van arbeidsmigranten. Huisvesting van arbeidsmigranten voor langere perioden (langer dan 6 maanden) valt binnen het reguliere woningbeleid. Tijdelijke huisvesting (korter dan 6 maanden) is bovendien mogelijk in pensions en hotels in het stedelijk gebied. Hieraan stelt de provincie geen aanvullende voorwaarden. Het voorkomen van sociale problemen vormt een gezamenlijke opgave van werkgevers, huisvesters, woningbouwcorporaties en gemeenten.

Gemeenten hebben ook een grote opgave in verbetering van de bestaande woningvoorraad. Verbeteren, veranderen, vernieuwen, vervangen en verminderen (5V's) zijn daarbij de sleutelwoorden. In de (sociale) huursector ligt de verantwoordelijkheid bij de Zeeuwse woningcorporaties, maar de gemeenten en provincie kunnen helpen. De provincie wil de aanpak van de particuliere woningvoorraad versnellen en onderzoekt op welke wijze burgers en/of marktpartijen kunnen worden ondersteunt bij realiseren van de 5V's. Belangrijk is dat deze aanpak ook ondersteund wordt door gemeenten en aansluit bij de regionale woningbouwafspraken.

Bij al deze aanpassingen staan de ruimtelijke doelen van bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik hoog op de agenda. Het is van provinciaal belang dat de Zeeuwse steden de sociaal-economische motor blijven van de provincie. Nu voor de lange termijn een vaste woningbehoefte zichtbaar wordt en de plannen daarvoor al in uitvoering of voorbereiding zijn, vormen bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik meer het resultaat van de plan-inventarisatie en de regionale afspraken, dan een vooraf vastgelegd percentage.

Actie

De provincie

- Maakt aan de hand van een inventarisatie en de reële woningbehoefte met de regio's afspraken voor de lange termijn over woningbouw en herstructurering. Bestaande afspraken worden daarin meegenomen, maar kunnen ter discussie gesteld worden.
- Werkt mee aan de Zeeuwse transformatieprojecten Ramsburg (Middelburg), Axelse Dam/Kop van de Noordstraat (Terneuzen), Scheldekwartier (Vlissingen), Goese Schans, Tholen Noord, 't Sas (Zierikzee), Haven Kamperland en Waterfront Breskens.
- Stimuleert gemeenten om deeltijdwonen als een bijzondere vorm van wonen meer mogelijk te maken.
- Legt vast dat woningbouw in bestemmingsplannen (of andere plannen) moet passen binnen de regionale woningbouwafspraken.
- Stimuleert gemeenten, coöperaties en ontwikkelaars om kansen van energiebesparing en duurzaam en energiezuinig bouwen te benutten.
- Neemt bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik als uitgangspunt voor stedelijke ontwikkelingen, zonder vooraf percentages vast te leggen.
- Onderzoekt mogelijkheden voor de aanpak van de particuliere woningvoorraad. Inzet is afhankelijk van financiering door anderen, regionale woningbouwafspraken en de koppeling met energiebesparing.

Voorzieningen

Doel

Een goed voorzieningenniveau voor alle bewoners, toeristen en bedrijven is van groot belang voor de leefbaarheid en economie van Zeeland. Voorzieningen moeten betaalbaar, bereikbaar en divers zijn en blijven. De provincie zet zich in voor behoud van bestaande voorzieningen, beter bereikbaar maken van voorzieningen en waar mogelijk realisatie van (ontbrekende) nieuwe kwalitatief hoogwaardige voorzieningen. De provincie streeft ook naar behoud en versterking van vitale binnensteden en kernwinkelgebieden.

Aanpak

Gemeenten en maatschappelijke organisaties maken een plan voor een toekomstbestendige voorzieningenstructuur. In alle Zeeuwse regio's wordt het voorzieningenaanbod geïnventariseerd. Op basis van demografische ontwikkelingen kan de toekomstige vraag in beeld worden gebracht. Schaalvergroting en demografische ontwikkeling zullen voorzieningen in dorpen verder onder druk zetten. Dit kan gecompenseerd worden door verbeteren van de bereikbaarheid van goede voorzieningen in de omgeving. De uitdaging is om de juiste voorziening op de juiste plek te krijgen.

Als voorzieningen regionaal of zelfs voor heel Zeeland van belang zijn, is afstemming nodig op een hoger niveau. Het Stedennetwerk Zeeland heeft hierin een bijzondere rol en verantwoordelijkheid. Hier zijn grote en gespecialiseerde voorzieningen voor alle Zeeuwen gebundeld. Een goede onderlinge afstemming binnen het stedennetwerk biedt kansen voor het aantrekken van voorzieningen die nu nog in Zeeland ontbreken.

Behoud van gezonde winkelgebieden is voor de provincie van groot belang. De provincie streeft daarom naar behoud en versterking van binnensteden en kernwinkelgebieden als primaire vestigingsplaats voor detailhandel.

Actie

De provincie

- Ondersteunt gemeenten om in regionaal verband samen met maatschappelijke organisaties voor 2015 een toekomstbestendig plan voor (publieke) voorzieningen in de regio op te stellen. Het gaat bijvoorbeeld om de toekomst van dorpshuizen, bibliotheken en peuterspeelzalen. Ondersteuning van voorzieningen die van belang zijn voor het regionale voorzieningenplan krijgt voorrang bij subsidies voor plattelandsontwikkeling.
- Stelt samen met het Stedennetwerk Zeeland een "Masterplan Zeeuwse Voorzieningen" op voor ontwikkeling en uitbreiding van het voorzieningenniveau in Zeeland.
- Zorgt via het mobiliteitsbeleid in overleg met gemeenten en private partijen voor een zo optimaal mogelijke bereikbaarheid van de meest cruciale voorzieningen.
- Bevordert vanuit de wens tot zorgvuldig ruimtegebruik de bundeling en concentratie van (detailhandels)voorzieningen in binnensteden en kernwinkelgebieden

Gezonde leefomgeving

Doel

De provincie streeft naar een leefomgeving die als herkenbaar, prettig, schoon, veilig en aantrekkelijk wordt ervaren, zodat mensen er graag wonen, werken en verblijven.

Aanpak

Kwaliteit van de leefomgeving in zowel landelijke als stedelijke gebieden is primair een taak van gemeenten. Zij zijn er voor verantwoordelijk dat bij de ruimtelijke (her)inrichting rekening wordt gehouden met factoren die een negatief of positief effect hebben op de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie wil bevorderen dat gemeenten voldoende kennis en aandacht hebben voor groene functionele leefruimtes, het bevorderen van bewegen (actief beweeg- en verplaatsingsgedrag) en nieuwe gezondheidsrisico's (mondiale milieuverandering/klimaatverandering) en mogelijkheden om daar de omgeving op aan te passen.

De provincie draagt ook zelf bij aan een gezonde leefomgeving door aanleg van recreatieve netwerken, ontwikkeling van toegankelijke natuur, verbetering van de verkeersveiligheid en ruimtelijke scheiding van wonen en agrarische, industriële en havenactiviteiten en grote vervoerstromen en het voorkomen en beperken van milieugerelateerde gezondheidsproblemen (uitstoot schadelijke stoffen, stank, lawaai, licht) door vergunningverlening en handhaving.

Actie

De provincie

- Neemt op plaatsen waar sprake is van milieuoverlast samen met gemeenten maatregelen om gezondheidsproblemen voor mensen te voorkomen of te beperken.
- Stimuleert gemeenten om bij nieuwe woningbouw- of herstructureringsplannen onderzoek te doen naar effecten op een gezonde levensstijl; onder andere kwaliteit van de woningen/voorzieningen (binnenmilieu), aanwezigheid van functioneel groen, inspirerende speelvoorzieningen, ontmoetingsplekken en veilige fiets- en wandelpaden.
- Ondersteunt onderzoek naar de relatie tussen gezondheid en leefomgeving.
- Staat voor een goede scheiding tussen wonen en industriële en havenactiviteiten geen woningbouw toe op locaties waar sprake is van te verwachten of moeilijk te beheersen milieuhinder.

Geluid

Doel

De provincie wil geluidshinder en negatieve effecten op de gezondheid van bewoners, recreanten en natuur voorkomen.

Aanpak

De provincie is op twee fronten actief op het gebied van geluid. Als eerste bij de bestrijding van teveel geluid. Dit gaat vooral om geluid langs de provinciale en rijkswegen, de regionale industrieterreinen en rondom lawaaisportterreinen. Lawaaisporten (o.a. ultralight-vliegtuigen en motorcross) geven veel overlast in de directe omgeving en met name de grote lawaaisportterreinen kennen veel deelnemers van buiten Zeeland. Nieuwe of uitbreiding van bestaande lawaaisportcentra is niet gewenst, behalve als verplaatsing de overlast voor de omgeving vermindert en/of lawaaisporten beter worden geconcentreerd.

Het tweede front is daar waar mensen willen recreëren. Zeeland is een Provincie met veel recreatie en mensen willen daar zoveel mogelijk rust ervaren. Daarom maakt de provincie beleid voor de integrale milieubeschermingsgebieden en bij recreatieterreinen. Voor recreatiewoningen en kampeerterreinen worden vanuit de Wet geluidhinder en de Wet milieubeheer dezelfde normen gehanteerd als bij gewone woningen of woonwagenterreinen. Hierop zijn twee uitzonderingen namelijk hotels en kamperen bij de boer.

Unieke plekken in het landschap, waar rust en stilte centraal staan, worden beschermd. Dit zijn de Milieubeschermingsgebieden. In Zeeland zijn onder andere alle Natura 2000 gebieden aangewezen als milieubeschermingsgebied. Voor de milieubeschermingsgebieden gelden richtwaarden en gedragsregels om verstoring van de rust en stilte te voorkomen. Zo is gebruik van waterscooters bijvoorbeeld niet overal toegestaan. De regels zijn aangepast aan de huidige verstoring, zodat bestaande activiteiten mogelijk blijven.

Actie

De provincie

- Stelt voor 2013 voor 120 kilometer provinciale weg een geluidbelastingkaart op. Daarnaast bepaalt de provincie voor alle provinciale wegen, met meer dan 3 miljoen motorvoertuigen per jaar, een plandrempel. Voor woningen met een geluidsbelasting boven de plandrempel wordt een actieplan opgesteld.
- Overlegt met gemeenten, terreinbeheerders, betrokkenen en gebruikers om lokale acties voor de beleving van rust en stilte in de milieubeschermingsgebieden nader in te vullen.
- Kan langs de provinciale en rijkswegen een ontheffing geven voor hogere grenswaarde bij reconstructies. Interprovinciaal wordt een criterium ontwikkeld waaraan eventuele maatregelen moeten voldoen. Voorstel is dit criterium voor alle provinciale en rijkswegen te hanteren. Voor nieuw aan te leggen wegen of verbredingen van drukke provinciale wegen wordt bij overschrijding van de voorkeursgrenswaarde voor meerdere woningen stil asfalt gebruikt, mits dat technisch mogelijk is.
- Stelt uiterlijk in 2018 voor alle regionale industrieterreinen beleidsregels op voor het beheer van geluidszones. De reeds eerder opgestelde beleidsregel voor het industrieterreinen Vlissingen-Oost wordt in 2013 geëvalueerd en indien nodig herzien.
- Is het bevoegd gezag voor het verlenen van een ontheffing voor hogere grenswaarde langs de regionale industrieterreinen bij verruiming van de geluidzone. De provincie verleent een ontheffing als er geen maatregelen aan de bron of in de overdracht mogelijk zijn. De wettelijke grenswaarden zijn daarbij bepalend.

Luchtkwaliteit

Doel

De provincie voldoet aan de wettelijk vastgelegde grenswaarden. Voor niet wettelijke normen worden industriële emissies zoveel mogelijk beperkt tot de streefwaarden. Op langere termijn is de lucht zo gezond dat mensen hoogstens een verwaarloosbaar gezondheidsrisico (vr-niveau) lopen en is de luchtkwaliteit geen belemmering voor natuurdoelen binnen de EHS.

Aanpak

De provincie is bevoegd gezag voor de grotere industriële bedrijven. Bij vergunningverlening wordt voor nieuwe emissies uitgegaan van het verwaarloosbaar risiconiveau in de woonomgeving. Voor bestaande emissies van prioritaire stoffen wordt ingezet op zo snel mogelijk bereiken van het vr-niveau.

Bedrijven worden door de provincie aangesproken op het leveren van informatie over risico's van stoffen. De provincie volgt de lijn die in de handreiking prioritaire stoffen van het Rijk staat.

Via vergunningverlening wordt een evenredige bijdrage geleverd aan het halen van de nationale emissiedoelstellingen (de NEC plafonds 2020). Dit betreft de uitstoot van zwaveldioxide, stikstofoxide, ammoniak en fijn stof.

De luchtverontreiniging door de industrie in de Kanaalzone en het Sloegebied wordt in 2011/12 in kaart gebracht. Daarna zullen veranderingen worden gevolgd en wordt een goed inzicht geboden aan bewoners van de gebieden.

De uitstoot van stikstofoxide en ammoniak kan uit oogpunt van depositie op gevoelige natuur van belang zijn. Bij de vergunningverlening wordt hiermee rekening gehouden overeenkomstig de programmatische aanpak stikstof (PAS).

De provincie meet een aantal luchtverontreinigende componenten. Uitbreiding van metingen is mogelijk als meer inzicht nodig is dan via incidentele metingen kan worden verkregen (projectbenadering). Bij grote ruimtelijke projecten worden de gevolgen voor luchtkwaliteit vroeg in het proces onderzocht. De provincie monitort de luchtkwaliteit langs provinciale wegen.

In de concessieverlening voor het openbaar vervoer zijn schone motoren/brandstof een belangrijk criterium. Gedragsbeïnvloedende projecten in het verkeers- en vervoersplan dragen ook bij aan een betere luchtkwaliteit. Langs de kust en Westerschelde is de uitstoot van de zeescheepvaart een belangrijke bron van luchtvervuiling. Het nieuwe provinciale goederenvervoerplan houdt ook rekening met luchtverontreiniging.

Actie

De provincie

- Beoordeelt, verleent en handhaaft omgevingsvergunningen.
- Evalueert de luchtkwaliteit langs provinciale wegen en neemt zo nodig maatregelen.

Externe Veiligheid

Doel

De provincie richt zich op het zoveel mogelijk beperken van risico's waaraan burgers worden blootgesteld die verbonden zijn aan productie, verwerking en vervoer van gevaarlijke stoffen.

Aanpak

Externe veiligheid in stedelijk gebied is primair de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Het provinciaal externe veiligheidsbeleid rust op twee pijlers:

1. De effectieve en efficiënte uitvoering van wet- en regelgeving.
2. Invulling van de eigen beleidsvrijheid met locatiebeleid als belangrijkste instrument.

De volgende drie sporen worden gevolgd:

- Brongericht beleid. Via vergunningverlening en handhaving worden de oorzaken van risico's aangepakt.
- Omgevingsgericht beleid. Door ruimtelijke inrichtingsmaatregelen wordt gezorgd voor een zo veilig mogelijke leefsituatie. In dit beleid staat een gebiedsgerichte benadering centraal.
- Rampenbestrijding. Hierbij gaat het om de voorbereiding op (de bestrijding van) calamiteiten. Dit is primair het domein van de Veiligheidsregio.

In de beleidsvisie verantwoorde risico's worden diverse zaken vastgelegd waaronder:

- In welke situaties de provincie een (uitgebreide) verantwoording van het groepsrisico vereist.
- Concentreren van risicobronnen door bij wijziging van bestemmingsplannen van bedrijventerreinen – waar risicovolle activiteiten worden toegestaan - vast te leggen welke bedrijfscategorieën worden toegelaten (categorieën risicovolle bedrijven) en welke bedrijfscategorieën dus niet.
- Stimuleren van inherente veiligheid bij bedrijven.
- In navolging van de veiligheidscontour Sloegebied onderzoeken waar nog meer het instrument van een veiligheidscontour gebruikt kan worden (Kanaalzone, o.a. Braakmanpolder).
- Veiligheid een belangrijk aandachtspunt laten zijn bij ontwikkeling van kantoren op stationslocaties.

Gemeenten worden gestimuleerd om in overleg met de brandweer te onderzoeken hoe de risico's kunnen worden verminderd. De provincie werkt samen met de gemeenten en organiseert en bevordert kennisuitwisseling. Daarnaast verzorgt de provincie vergunningverlening, toezicht en handhaving voor BRZO en IPPC bedrijven.

Actie

De provincie

- Voert samen met gemeenten en veiligheidsregio het meerjaren uitvoeringsprogramma externe veiligheid (verantwoorde risico's) uit waarin afspraken staan die de externe veiligheid bevorderen. Ontwikkelingen in de stationslocaties zijn daarin een apart aandachtspunt, omdat deze locaties vanuit provinciaal beleid zijn aangewezen voor vestiging van de kantoren.
- Stelt een nieuwe beleidsvisie externe veiligheid op.
- Maakt afspraken met gemeenten en veiligheidsregio voor de periode vanaf 2015 na afloop van het meerjaren uitvoeringsprogramma verantwoorde risico's over voortzetting en borging externe veiligheid in Zeeland.
- Vergroot de expertise over externe veiligheid door uitwisseling van kennis en ervaring met de andere zuidelijke provincies.

Hoogwaterveiligheid

Doel

De provincie streeft naar veilige primaire en regionale waterkeringen, met actuele veiligheidsnormen en wil bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het risico op overstromingen zoveel mogelijk beperken.

Aanpak

Het Rijk is verantwoordelijk voor actuele veiligheidsnormen van de primaire waterkeringen, de provincie voor normering van de regionale waterkeringen. Versterking en onderhoud zijn een taak van Rijkswaterstaat en Waterschap Scheldestromen. De provincie beoordeelt de versterkingsplannen. Waar mogelijk worden werkzaamheden benut om andere ruimtelijk en economische doelen te realiseren. Het Rijk is ook verantwoordelijk voor onderzoek naar de veiligheid op langere termijn. Momenteel is vooral aandacht nodig voor de ontwikkelingen in de kustzone, Westerschelde, Oosterschelde, Grevelingenmeer en Zoommeer. De provincie wil actief deelnemen aan deze onderzoeksprogramma's om afstemming met de eigen verantwoordelijkheden en belangen te garanderen.

Voor de bestaande buitendijkse bebouwing in Vlissingen en Cadzand stelt het Rijk het veiligheidsniveau vast en handhaaft dat. Dit zou ook voor de Domburg moeten gelden. Bij buitendijkse bebouwing zijn gebruikers in het algemeen zelf verantwoordelijk voor waterschade en het treffen van gevolgenbeperkende maatregelen.

Gemeenten maken bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen een risicoafweging en zorgen in afstemming met Waterschap en Rijkswaterstaat voor passende maatregelen. De provincie zorgt voor basisinformatie over de overstromingsrisico's in Zeeland.

Actie

De provincie

- Stelt de normering van regionale waterkeringen vast en beoordeelt versterkingsplannen van primaire en secundaire keringen. De provincie onderzoekt de overstromingsrisico's in Zeeland en beheert en onderhoudt de informatie daarover.
- Neemt actief deel aan nationale en regionale verkenningen naar de veiligheid op langere termijn van waterkeringen aan de kust, Westerschelde, Oosterschelde, Grevelingemeer en Zoommeer. Indien nodig wordt daarna specifiek provinciaal beleid opgesteld.

3.3 Behoud en versterken van de kwaliteit van water en landelijk gebied

Opgaven vanuit klimaatverandering en waterkwaliteit

De provincie speelt in op klimaatveranderingen door gebruik te maken van de dynamiek van het water. Dat vraagt om innovaties en ruimte voor versterking van strand, duinen en dijken en om flexibiliteit van functies aan de buitendijkse randen van de deltawateren. Binnendijs is vooral ruimte nodig voor opvang en afvoer van extreme hoeveelheden neerslag en verbetering van de waterkwaliteit.

Sterke **waterkeringen** zijn onmisbaar voor de veiligheid van Zeeland. Waterkeringen zijn ook aantrekkelijk vanwege de bijzondere natuur, de fraaie vergezichten en herinneringen aan geschiedenis. Bij kustversterking kunnen waarden verloren gaan of juist nieuwe mogelijkheden worden gecreëerd.

De provincie is vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water verantwoordelijk voor een aantal taken in het beheer van **oppervlaktewateren** en grondwater. De provincie is het bevoegd gezag voor de zwemwateren en verzorgt aanwijzing en afvoeren van locaties. Zeeland is ook verantwoordelijk voor een goede kwaliteit van het **grondwater** en het op peil houden van de hoeveelheid grondwater.

Opgaven voor het landelijk gebied

De kwaliteit van het landelijk gebied is waardevol voor de Zeeuwse inwoners, bezoekers en bedrijven. De provincie wil daarom de waardevolle landschappen, cultuurhistorische elementen en natuurgebieden beschermen. De kwaliteit en toegankelijkheid van natuurgebieden is nog niet op orde.

Zeeland is rijk aan **natuurgebieden** op de grens van zout/zoet en zand/klei: duinen, deltawateren met oevergebieden (Plan Tureluur!), oudlandkernen, kreken en binnendijken. Tezamen vormen zij de Zeeuwse Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De provincie speelt een centrale rol bij het groene beleid, wat nog versterkt is met de decentralisatie van het natuurbeleid. De prachtige Zeeuwse natuur is niet alleen leefgebied voor plant en dier (Zeeuwse biodiversiteitopgave) maar is ook toegankelijk voor de leefomgeving van de mens. Inwoners en heel veel toeristen genieten van **toegankelijke natuur** om te wonen, werken en recreëren.

Het Zeeuwse **landschap** vormt een van de belangrijkste kernwaarden waarmee de provincie Zeeland zich onderscheidt van omringende regio's. Vanwege de directe en indirecte baten die hieruit voortvloeien heeft landschap ook een belangrijke economische waarde.

In de provincie is op een aantal locaties sprake van **bodemverontreiniging**. Een deel daarvan zorgt voor risico's voor volksgezondheid en/of verspreiding via grondwateren en/of ecologie (spoedlocaties).

De laatste jaren zijn er in Nederland steeds meer initiatieven om 'diensten' van de diepe **ondergrond** af te nemen. Ook voor de Zeeuwse diepe ondergrond geldt dat er mogelijkheden zijn voor geothermie, (tijdelijke) opslag CO₂ (CCS), de opslag van radioactief afval en winning van methaan- en schaliegas. Het Rijk (EL&I) is bevoegd gezag in het kader van de Mijnbouwwet. De provincie heeft via de ruimtelijke ordening een duidelijke meebepalende rol.

Oppervlaktewater

Doel

De provincie streeft naar kwalitatief goede en veerkrachtige samenhangende stelsels van sloten, watergangen, kreekrestanten en andere binnenwateren, met goede omstandigheden voor landbouw (waterafvoer), leefbaarheid, recreatie en natuur. Ook het binnendijkse zwemwater is van goede kwaliteit. Alle Zeeuwse binnenwateren voldoen in 2027 aan de Europese kwaliteitsnormen. Urgente problemen met wateroverlast zijn in 2015 opgelost, in andere gebieden met overlast uiterlijk in 2020.

Aanpak

De provincie zet in op verbetering van de waterkwaliteit van binnenwateren, inclusief de waterbodems, zodat EU-doelstellingen (Kaderrichtlijn Water) en overige waterkwaliteitsdoelen uiterlijk in 2027 worden behaald. De provincie vertaalt EU-, Rijks-, en provinciaal beleid in regionale normen en doelen en maakt afspraken met andere overheden en partijen over de uitvoering van maatregelen.

Verder zoekt de provincie met andere partijen naar vormen van innovatief gebruik van bagger dat vrijkomt bij het onderhoud van watergangen.

De provincie zet zich in voor de aanpak van watervervuiling door diffuse bronnen. In het landelijk gebied gaat het vooral om de landbouw, in het stedelijk gebied om de riolering (waterketen) en in de deltawateren om de recreatievaart.

De provincie streeft naar meer efficiency binnen de afvalwaterketen. Daarom wordt binnen de Samenwerking in de Afvalketen Zeeland ingezet op verregaande samenwerking tussen gemeenten en waterschap.

Urgente wateroverlast wordt uiterlijk in 2015 opgelost, minder urgente overlast in 2020. Normen voor wateroverlast zijn vastgelegd in de waterverordening.

De provincie adviseert gemeenten en het waterschap over toepassing de Europese Kaderrichtlijn Water en het programma Waterbeheer in de 21e eeuw en evalueert de voortgang van maatregelen inclusief het effect hiervan op wateren.

Het waterschap is verantwoordelijk voor de uitvoering van watergerelateerde maatregelen in het landelijk gebied en samen met gemeenten in stedelijk gebied. Afspraken met het waterschap worden vastgelegd in een Regionaal Bestuursakkoord Water. Hierbij zet de provincie in op verbreding van waterprojecten door het koppelen van onder andere natte ecologische verbindingzones, recreatief medegebruik en behoud en versterking van het landschap en cultuurhistorie. Doel van de verbreding is het laten toenemen van de leefbaarheid binnen het landelijke- en stedelijke gebied. Provinciaal uitgangspunt bij het realiseren van verbrede waterdoelen is "haalbaar en betaalbaar".

Jaarlijks stelt de provincie een lijst vast met officiële binnen- en buitendijkse zwemwaterlocaties. De provincie verzorgt bebording van de zwemwaterlocaties. Ook wordt voor elk zwemwater een fysiek veiligheidsonderzoek uitgevoerd. Meting van de waterkwaliteit van buitenwateren is een zaak van Rijkswaterstaat, van de binnenwateren het waterschap. Ongemotoriseerd recreatief medegebruik zoals kanoën op de binnenwateren is toegestaan, zolang er geen permanente achteruitgang van de waterkwaliteit en natuurwaarden ontstaat en de waterdoelen in 2027 behaald kunnen worden. In samenwerking met het waterschap wordt in 2012 een waterfunctiekaart gemaakt waar alle mogelijkheden voor recreatief medegebruik van de binnenwateren op staan.

Actie

De provincie

- Wijst zwemwateren aan en zorgt voor bijbehorende bebording en kwaliteitscontrole.
- Zoekt met andere partijen naar vormen van innovatief gebruik van bagger.
- Actualiseert eind 2012 samen met het waterschap de waterkwaliteitsdoelen voor overige oppervlaktewateren (niet de Kaderrichtlijn oppervlaktewaterlichamen).
- Maakt afspraken met overheden en andere partijen over uitvoering van maatregelen voor de verbetering van waterkwaliteit en beperken van wateroverlast.

- Zet in op verbreding van waterprojecten. Afspraken tussen provincie en waterschap worden vastgelegd in een Regionaal Bestuursakkoord Water.
- Zoekt naar (Europese) subsidiemogelijkheden voor de financiering van verbrede waterprojecten.
- Voert uit oogpunt van doelmatigheid en toezicht periodiek overleg met het waterschap binnen een ambtelijke regiegroep “waterbeheer”
- Vervult haar toezichtsrol op het waterschap via periodiek bestuurlijk overleg en legt de monitoring van de voortgang- en evaluatie van het Zeeuwse waterbeheer vast in een jaarlijkse voortgangsrapportage.
- Zet in op een innovatieve aanpak van diffuse bronnen via het Regio Team Zuiver Zeeuws Water en Minas Mineralen Middel en Meester.
- Zet in op het zoeken naar innovatieve, kostenefficiënte watermaatregelen.

Grondwater

Doel

Het grondwater heeft uiterlijk in 2027 een goede ecologische en chemische toestand, afgestemd op de functie van het gebied. Gevolgen van klimaatverandering op het grondwater worden opgevangen.

Aanpak

In 2027 moeten de in het kader van de KRW aangewezen grondwaterlichamen voldoen aan de normen voor de chemische grondwaterkwaliteit en hebben een goede kwantitatieve toestand.

Voor het maken van drinkwater wordt alleen het pompstation Haamstede nog gebruikt. Sint-Jansteen en Oranjezon worden operationeel gehouden voor calamiteiten. De provincie beschermt de kwaliteit van het grondwater door aanwijzing van grondwaterbeschermingsgebieden. Daar gelden regels voor het gebruik.

De provincie verleent vergunningen voor grootschalige onttrekking van grondwater, zolang de aanvulling groter blijft dan de totale onttrokken hoeveelheid. Door menselijk handelen mag geen verzilting plaatsvinden of schade optreden aan de natuur of archeologische waarden.

In landbouwgebieden is onttrekking van het grondwater toegestaan. Het waterschap stelt daar voorwaarden aan. Ook wordt verzilting van het grondwater zo veel mogelijk tegen gegaan. De grondwaterstand en het oppervlaktewaterpeil worden daar afgestemd op instandhouding of vergroting van de laag zoet grondwater. De grondeigenaar is verantwoordelijk voor een afgestemde drainage.

In gebieden waar natuurwaarden afhankelijk zijn van het grondwater (kwetsbare gebieden) is extra onttrekking van grondwater niet toegestaan als dat significant negatieve effecten kan hebben. De verdroging van de natuur in de TOP-gebieden wordt opgelost. Behalve een aangepast oppervlaktewaterpeil zijn vaak aanvullende of compenserende maatregelen nodig om het gewenste niveau te bereiken. Het ambitieniveau is in de Natura2000 beheerplannen en het Natuurbeheerplan vastgelegd. Natuurdoelen en het grondwatersysteem worden onderling afgestemd met als uitgangspunt dat zo min mogelijk in het grondwatersysteem wordt ingegrepen.

Innovatieve maatregelen zorgen ervoor dat de gevolgen van de klimaatontwikkeling opgevangen kunnen worden.

Over de programmering van maatregelen voor de grondwaterkwaliteit, de Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) en de verdrogingbestrijding worden afspraken gemaakt in het Regionaal Bestuursakkoord Water. De voortgang wordt in de jaarlijkse Regionale voortgangsrapportage Integraal Waterbeheer gerapporteerd.

Actie

De provincie

- Wijst in de milieuverordening (grondwater)beschermingsgebieden en in de waterverordening kwetsbare gebieden aan, met aanvullende regels voor onttrekking en infiltratie.
- Verleent vergunningen voor openbare drinkwatervoorziening, industriële onttrekkingen (> 150.000 m³/jaar) en bodemenergiesystemen. Het waterschap is verantwoordelijk voor de regulering en vergunningverlening van de overige onttrekkingen.
- Beheert het grondwaterregister en stelt gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen op.
- Zorgt voor monitoring van grondwater en verdroging en participeert in onderzoek om de gevolgen van de klimaatverandering op het grondwater, verdroging en verzilting in beeld te brengen.
- Stelt kaders voor het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime en verdrogingbestrijding (GGOR).
- Voert de regie op de verdrogingbestrijding door het initiëren en stimuleren van verdrogingbestrijdingsprojecten. Het waterschap en de terreinbeheerders voeren de projecten uit.

Kust en waterkeringen

Doel

De provincie stelt de waterkeringsfunctie van dijken en duinen voorop, maar vindt medegebruik ook van groot belang. Bestaande natuur, landschap en cultuurhistorie wordt bij dijk- en duinversterkingen zo veel mogelijk ontzien. Gebruik in de vorm van bijvoorbeeld wonen of recreatie wordt goed ingepast en profiteert van kustversterking om de kwaliteit te verbeteren en door werk met werk te maken.

Aanpak

De provincie streeft naar een geleidelijke verbreding van de strand- en duinkust door mee te groeien met de zee door middel van zandsuppleties. Waar een stroomgeul dicht onder de kust ligt wordt gezocht naar mogelijkheden om de geul zeewaarts te verschuiven. Voor het strandtoerisme is het belangrijk dat er altijd voldoende droog strand is. Voor de gebruikers van het strand hebben zandsuppleties op vaste tijdstippen op vastgestelde trajecten de voorkeur. Nieuwe suppletietechnieken, zoals geulwandsuppletie en de zandmotor worden ondersteund. De natuurlijkheid van brede duinen wordt versterkt door natuurlijk processen zoals verstuiving zo veel mogelijk de vrije hand te geven.

De ontwikkeling van strand om de veiligheid tegen overstromingen te verhogen is een mooie oplossing waarmee tegelijk de recreatieve waarde wordt versterkt. Ruimtelijke opgaven, zoals herstructurering van bebouwing en jachthavens, en veiligheidopgaven worden integraal aangepakt. In het onderzoek Kust Zuidwest Walcheren wordt de ruimtelijke ontwikkeling in harmonie gebracht met een mogelijke toekomstige versterking. Wonen op een dijk is aantrekkelijk. Met het oog hierop worden de kansen van een delta- of klimaatdijk uitgewerkt. De identiteit van kustplaatsen zoals Vlissingen en Domburg blijft bij kustversterking behouden en wordt waar mogelijk versterkt.

De werkwegen op de dijken langs de Oosterschelde en Westerschelde worden opengesteld voor fietsers en wandelaars. Waar dat leidt tot grote verstoring van het Natura 2000 gebied, loopt de route een stuk binnendijks.

Inlagen en karrevelden worden beschermd door zeewaartse versterking of 'overslagbestendig maken'. Bij dijken met slikken en schorren gaat de voorkeur uit naar landwaartse versterking. De ontwikkeling van slikken en schorren wordt gestimuleerd omdat dit goed is voor natuur en veiligheid.

Actie

De provincie

- Stimuleert combinaties van ruimtelijke opgaven en veiligheidsopgaven en draagt daar financieel aan bij (Waterdunen, Perkpolder, Brouwersdam, Zwakke Schakels). Het MIRT-onderzoek 'Integrale gebiedsopgave kust Zuidwest Walcheren' wordt uitgevoerd en leidt tot een proefproject.
- Stimuleert onderzoek en proeven voor het zeewaarts verleggen van stroomgeulen.
- Werkt aan structurele oplossing om voldoende droog strand voor de recreatie te behouden, in samenhang met zandsuppleties als onderdeel van het Deltaprogramma Kust (2011-2012).
- Stimuleert innovatieve vormen van dijkversterking en onderzoek naar toepassing van het concept 'Deltadijk' in de Zeeuwse situatie.
- Stimuleert de ontwikkeling van een fietsroute langs de randen van de Oosterschelde en Westerschelde, gebruik makend van de toegankelijke onderhoudswegen (2010-2015).

Kwaliteit en medegebruik natuurgebieden

Doel

De provincie streeft naar bescherming, beheer en ontwikkeling van typisch Zeeuwse natuurwaarden. Hiermee levert Zeeland zijn aandeel in het behoud van de (inter)nationale biodiversiteit. Daarnaast wil de provincie dat natuurgebieden en het platteland voor het publiek ontsloten worden: bekend, vindbaar, bereikbaar, toegankelijk en beleefbaar met daarbij speciale aandacht voor mensen met een functiebeperking.

Aanpak

De provincie beschermt alle bestaande natuurgebieden en de agrarische gebieden van ecologische betekenis planologisch. Rond natuurgebieden geldt zone van 100 meter waar bij nieuwe ontwikkelingen wordt beoordeeld of er gevolgen zijn voor de natuur.. De gemeenten dienen de bestaande natuurgebieden en de agrarische gebieden van ecologische betekenis via een passende bestemming te beschermen.

Als aantasting van natuurwaarden onvermijdelijk is (geen alternatief, zwaarwegende maatschappelijke overwegingen) is het verplicht om effecten zoveel mogelijk te beperken (mitigatie) en verlies te compenseren. Daarnaast bieden de Natuurbeschermingswet, de Boswet en de Flora- en Faunawet aanvullend specifieke wettelijke bescherming.

Binnen de EHS zijn door het Rijk gebieden aangewezen van internationaal belang. Dit zijn de Natura 2000-gebieden, die vallen onder de Natuurbeschermingswet: Voordelta, alle Deltawateren, Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, Kapelse en Yerseke Moer, Vogelkreek, Canisvliet, Groote Gat Oostburg en het Zwin. Na aanwijzing door het Rijk wordt er voor elk gebied een beheerplan opgesteld: voor de Deltawateren door het Rijk, voor alle overige gebieden door de provincie. In het beheerplan worden de instandhoudingdoelen benoemd en de bijbehorende noodzakelijke maatregelen, die "haalbaar en betaalbaar" moeten zijn. Daarnaast is er aandacht voor het bestaande gebruik en ontwikkelingsruimte voor andere functies (sociaal-economische paragraaf, Programmatische Aanpak Stikstof PAS).

De Zeeuwse natuur wordt goed en actief beheerd. De provincie stelt de doelen hiervoor vast en stuurt het beheer van de natuurorganisaties en particuliere (agrarische) beheerders aan op basis van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL).

De provincie heeft in het verleden van het Rijk opdracht gekregen ruim 5000 ha natuur te ontwikkelen. Daarvan is ca. 50 % gerealiseerd, ca. 25 % aangekocht maar nog niet ingericht en 25 % nog te verwerven (cijfers 2011). Vanwege de rijksbezuinigingen vindt er een landelijke herijking van de EHS plaats, waarbij nieuwe afspraken tussen Rijk en provincies gemaakt worden. Daarbij zal het accent meer op inrichting dan op verwerving komen te liggen. Voor Zeeland zou dit een afronding van de lopende projecten betekenen, waarbij de realisatie van de EHS op ca. 75 % van de oorspronkelijke opgave blijft steken.

Daarnaast zijn er specifieke maatregelen voor bijzondere soorten (soortenbescherming) op basis van de leefgebiedenbenadering: kust, moeras, cultuurlandschap.

Verder dient de kwaliteit van bestaande natuurgebieden (EHS, Natura2000) verbeterd te worden, waarbij verdroging, vermessing en versnippering de grootste knelpunten zijn.

De provincie bekijkt alle natuurgebieden van de EHS systematisch op mogelijkheden voor verbetering van de toegankelijkheid. Vervolgens formuleert de provincie een streefbeeld voor medegebruik en stelt eisen aan de toegankelijkheid via de beheersubsidie (SNL). Daarnaast realiseert de provincie in samenwerking met onder andere Stichting Landschapsbeheer Zeeland, waterschap, gemeenten en ondernemers per regio een netwerk van wandelpaden door natuurgebieden en over boerenland. Agrariërs onderhouden de boerenlandpaden als onderdeel van wandelnetwerk.

De provincie faciliteert natuureducatie en bijbehorende voorzieningen (websites, bezoekerscentra, Terra Maris) om de groene Zeeuwse rijkdom onder de aandacht te brengen en draagvlak voor het beleid te vergroten.

Actie

De provincie

- Zorgt via regeling van de EHS in de PRV en het Natuurbeheerplan Zeeland voor goede bescherming in de gemeentelijke bestemmingsplannen van alle bestaande natuurgebieden en agrarische gebieden van ecologische betekenis.
- Stelt de provinciale beheerplannen definitief vast in 2012-2013. Het Rijk zorgt voor definitieve aanwijzing van Nb-wetgebieden in 2011, de provincie zorgt voor toezicht en handhaving.
- Voert het faunabeleid (o.a. ganzen, damhert, vossen) evenwichtig en efficiënt uit, op basis van faunabeheerplannen van de Faunabeheer Eenheid Zeeland.
- Zorgt voor behoud van het areaal aan bos in Zeeland door toepassing van de Boswet (herplant, compensatie).
- Coördineert goed en efficiënt beheer van alle Zeeuwse natuurgebieden op basis van de SNL binnen de door de provincie vastgestelde ecologische en financiële randvoorwaarden. Natuurbeheerders (SBB, HZL, NM), particulieren en boeren voeren het natuurbeheer uit. Dienst Regelingen is uitvoerder van de beheersubsidies. De Stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) is de spil bij het beheer van landschapselementen en coördineert het bijbehorende vrijwilligerswerk.
- Streeft naar uitvoering van nieuwe afspraken tussen Rijk en Provincie over herijking van de EHS. De provincie zorgt in samenwerking met Dienst Landelijk Gebied (DLG) voor inrichting van de pijplijnprojecten. waarmee in 2018 een herijkte EHS is gerealiseerd die ca. 75% van de oorspronkelijke opgave omvat.
- Zet zich ook in voor een impuls aan de soortenbescherming en de kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Dit is afhankelijk van middelen die het Rijk beschikbaar stelt via het ILG.
- Zorgt voor verbetering van de toegankelijkheid van de EHS.
- Faciliteert natuureducatie.

Landschap en erfgoed

Doel

De provincie beschermt de kernkwaliteiten van het Zeeuwse landschap en wil de (in)directe economische baten die voortvloeien uit landschap en erfgoed vergroten.

Aanpak

De provincie beoogt in haar beleid de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het Zeeuwse landschap en de aanwezige cultuurhistorische waarden te behouden en te versterken. Herkenbaarheid, identiteit en regionale diversiteit zijn daarbij belangrijke uitgangspunten.

In het omgevingsbeleid wordt hier invulling aan gegeven door in te zetten op behoud, versterken en benutten van de meest kenmerkende kwaliteiten en waarden. Het gaat bijvoorbeeld over duinen, monumentale bebouwing, kreekruigen, bijzondere polders, vestingsteden en de Staats-Spaanse Linies.

In overleg met gemeenten en betrokken organisaties worden de kernkwaliteiten van het Zeeuwse landschap per regio benoemd en op kaart weergegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in kwaliteiten van regionaal, provinciaal of zelfs (inter)nationaal belang. Op basis van dit onderscheid maken provincie en gemeenten afspraken over behoud en/of bescherming. De provincie draagt tenminste verantwoordelijkheid voor de kernkwaliteiten van provinciaal en (inter)nationaal belang.

Van gemeenten verwacht de provincie dat bij ontwikkelingen wordt aangegeven wat de gevolgen van de ontwikkeling zijn op de aanwezige kernkwaliteiten. Hieruit moet blijken dat invulling wordt gegeven aan de strategie behoud door ontwikkeling.

De provincie stimuleert (particuliere) initiatiefnemers een bijdrage te leveren aan het versterken van het Zeeuwse landschap door op specifieke locaties ruimere ontwikkelingsmogelijkheden te bieden voor (kleinschalige) projecten. Bijvoorbeeld op het vlak van wonen, recreatie of zorg. Om te kunnen bepalen welke locaties voor deze extra ontwikkelingsmogelijkheden in aanmerking komen stelt de provincie geen afwegingskader, maar een ontwikkelingsgericht landschapsplan op. Bestaande gemeentelijke landschapsvisies en landschapsontwikkelingsplannen vormen hiervoor een belangrijke basis.

Daarnaast combineert de provincie de realisatie van haar overige doelen in het landelijk gebied (bijv. het realiseren van de wateropgave of het vergroten van de toegankelijkheid) zoveel mogelijk met concrete opgaven die bijdragen aan dit landschappelijk ontwikkelingsplan. Zo worden beschikbare (publieke) middelen optimaal benut en gecombineerd met particuliere initiatieven. De provincie geeft daarbij prioriteit aan opgaven binnen haar lopende gebiedsgerichte projecten. Afhankelijk van de inzet van derden (gemeenten, particulieren etc.) en beschikbare middelen kunnen overigens ook daarbuiten een bijdragen worden geleverd.

Actie

De provincie

- Benoemt en beschermt landschappelijke kwaliteiten en cultuurhistorische waarden van provinciaal belang.
- Maakt in overleg met gemeenten en andere betrokken organisaties een provinciaal landschapsontwikkelingsplan.
- Biedt ruimere (planologische) ontwikkelingsmogelijkheden aan (particuliere) initiatiefnemers die een bijdrage leveren aan de realisatie van het landschapsontwikkelingsplan.

Bodemsanering

Doel

Uiterlijk in 2015 zijn alle spoedlocaties voor bodemsanering aangepakt.

Aanpak

De risico's op spoedlocaties moeten uiterlijk 2015 zijn weggenomen. Dit kan doormiddel van daadwerkelijk saneren dan wel door het nemen van beheersmaatregelen. In eerste instantie staan de belanghebbenden van die locaties aan de lat voor de kosten.

Een voormalige stortplaats moet voorzien zijn van een minimaal 1 meter dikke schone afdeklaag. De belanghebbenden van die terreinen staan ook voor de kosten hiervan aan de lat.

Bij voormalige stortplaatsen zijn samenstelling en mate van verontreiniging niet bekend. De gemeenten houden daar rekening mee als nieuwe (woon)bebouwing (permanent gebruik) wordt gerealiseerd op voormalige stortplaatsen.

Locaties met ernstige bodemverontreiniging die niet met spoed aangepakt hoeven te worden (geen risico's aanwezig) moeten door belanghebbenden worden opgepakt als er (ver)koop of ontwikkelplannen zijn. Dit heeft de provincie in een beschikking op grond van de Wet bodembescherming vastgelegd.

Er zijn ook locaties waarbij de mogelijkheid bestaat dat er sprake is van bodemverontreiniging of dit reeds is geconstateerd, maar dit niet in een formeel besluit van de provincie is vastgelegd. Dit zijn locaties die naar voren zijn gekomen uit het project Landsdekkend Beeld Bodemverontreiniging (2004). Verder onderzoek en eventueel sanering zullen met name worden opgepakt door belanghebbenden die (ver)koop of ontwikkelplannen hebben met de betreffende locaties.

Op verschillende locaties is in het verleden een sanering uitgevoerd en zijn er nazorgverplichtingen. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op het in stand houden van een isolerende voorziening dan wel het uitvoeren van periodieke metingen. De provincie bewaakt het nakomen van de nazorgverplichtingen.

Actie

De provincie

- Voert haar wettelijke taken op grond van de Wet bodembescherming uit.
- Maakt belanghebbenden van spoedlocaties duidelijk dat zij de risico's weg moeten (laten) nemen. De provincie gaat in eerste instantie zoveel mogelijk stimulerend en faciliterend te werk. Zo nodig wordt een onderzoeks- en of een saneringsbevel opgelegd aan belanghebbenden. De in te dienen saneringsplannen moeten door de provincie worden goedgekeurd. Met de evaluatierapporten van de uitgevoerde saneringen moet de provincie ook instemmen.
- Houdt bij of aan de nazorgverplichtingen wordt voldaan en dwingt deze indien nodig af.

Ondergrond

Doel

De provincie biedt ruimte aan economische activiteiten in de ondergrond, voor zover die passen binnen de gewenste ontwikkeling van Zeeland. Opslag van radioactief afval in de bodem past daar niet bij en CO₂ opslag alleen als tijdelijke voorraad voor glastuinbouw. Gaswinning, geothermie en warmte-koudeopslag passen onder voorwaarden wel bij een duurzame ontwikkeling van Zeeland.

Aanpak

Opslag van radioactief afval in kleilagen in de ondergrond wordt door Zeeland afgewezen. De geschikte grondlaag (o.a. Boomse klei) in Zeeland biedt wellicht mogelijkheden voor berging, maar deze laag ligt ondiep en is relatief dun. Deze laag is op lange termijn niet veilig, vanwege de schurende werking van de Schelde. De EU hanteert vooralsnog het standpunt dat radioactief afval ondergronds moet worden opgeslagen. Hiertoe is momenteel een Europese richtlijn in ontwikkeling.

Momenteel is onvoldoende duidelijk of winning van schaliegas en CBM (Coal-bed-methaan) in Zeeland mogelijk is dan wel economisch haalbaar is. De provincie staat niet afwijzend tegenover deze winningvormen, onder de voorwaarde dat er geen sprake is van bodemdaling, schadelijke effecten van gebruikte chemicaliën, ongecontroleerd vrijkomen van methaan of aantasting van het landschap.

De provincie is geen voorstander van CO₂ opslag in Zeeland, omdat opslag van CO₂ in voormalige aardgasreservoirs in Zeeland niet mogelijk is, injectie in steenkoollagen veel energie kost en bovendien de opslagcapaciteit vermoedelijk gering is. Een andere ontwikkeling is de tijdelijke opslag van CO₂ in de ondergrond bij kassengebieden. In de winter is er een overschot aan CO₂ vanwege de verwarming van de kassen. Door deze CO₂ tijdelijk op te slaan kan deze in de zomer worden benut. Deze vorm van CO₂ opslag draagt wel bij aan provinciale duurzaamheidsdoelstellingen. Economische haalbaarheid en gegarandeerde veiligheid zijn randvoorwaarden.

Winning van aardwarmte op kilometers diepte is vermoedelijk in het noorden van Zeeland mogelijk. De provincie staat positief tegenover deze duurzame vorm van energieproductie. Daarbij zijn de volgende zaken van belang: winningspunten en de invloedsstraal van de winning in de diepe ondergrond moeten planologisch worden ingepast en vastgelegd. Er is namelijk sprake van een ondergrondse ruimteclaim. Geothermie vraagt om grote investeringen en is alleen rendabel bij een grote vraag naar energie/warmte. Geothermische installaties hebben weinig invloed op het landschap.

Toepassing van open en gesloten bodemenergiesystemen (WKO) wordt gestimuleerd. In grondwaterbeschermingsgebieden worden geen bodemenergiesystemen toegestaan. Aandachtspunt bij WKO is de kwaliteit bij aanleg en de kans op onderlings beïnvloeding van systemen die te dicht bij elkaar liggen. Plaatsen waar dit speelt, kunnen aangewezen worden als interferentiegebieden.

Ook de ondiepe ondergrond levert diensten die leiden tot economische baten. Voorbeelden zijn erfgoed in de bodem, voorraad zoet water, bodemvruchtbaarheid, natuurlijke ziekte- en plaagwering en natuurlijke vastlegging van CO₂. Deze diensten vallen onder de noemer van ecosysteemdiensten.

Actie

De provincie

- Signaleert ontwikkelingen van mogelijke functies van de ondergrond en volgt deze nauwlettend om tijdig op ontwikkelingen in te spelen en deze te (laten) benutten.
- Volgt landelijke ontwikkelingen en behartigt Zeeuwse belangen, bijvoorbeeld in de Rijksstructuurvisie diepe ondergrond.
- Agendeert dossiers bij partners: geothermie, winning onconventioneel gas.
- Faciliteert op gebied van geothermie door het verkennen mogelijkheden grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen.
- Agendeert en faciliteert WKO door ontwikkelingen te vertalen, uit te dragen en te verkennen of er in Zeeland het aanwijzen van interferentie gebieden op provinciaal niveau nodig is.
- Stimuleert overheden en marktpartijen om ecosysteemdiensten zo optimaal mogelijk te benutten.

H4 Uitvoering

Bij de thema's in hoofdstuk 3 zijn acties benoemd die bijdragen aan het bereiken van de beleidsdoelen. Daarbij zijn nog veel keuzes opengelaten die in het ontwerp Omgevingsplan 2012-2018 zullen worden ingevuld. Het gaat om vragen over taakverdeling, keuze uit instrumenten en prioritering van de inzet van tijd en geld.

Ieder beleidsthema vraagt om maatwerk, omdat de rol van de provincie verschilt en er verschillende partijen betrokken zijn. Deze nota geeft een verkenning van de rol die de provincie kan spelen en biedt aanknopingspunten voor samenwerking. Het is een uitnodiging aan alle overlegpartners om aan te geven wat zij van de provincie verwachten en op welke onderdelen zij mogelijkheden zien voor samenwerking.

Op basis van provinciale belangen, prioritering en reacties van de partners, stelt de provincie een uitvoeringsagenda op. Daarin geeft de provincie ook aan welke instrumenten worden ingezet. De uitvoeringsagenda maakt onderdeel uit van het omgevingsplan.

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland
Directie Ruimte, Milieu en Water

Coördinatie

Provincie Zeeland
Directie Ruimte, Milieu en Water
Projectbureau Omgevingsplan

Cartografie

Provincie Zeeland
Directie Ruimte, Milieu en Water
Cluster ICT en GIS

Fotografie

Provincie Zeeland

Prepress en Print

Provincie Zeeland
Afdeling I & D

Juli 2011